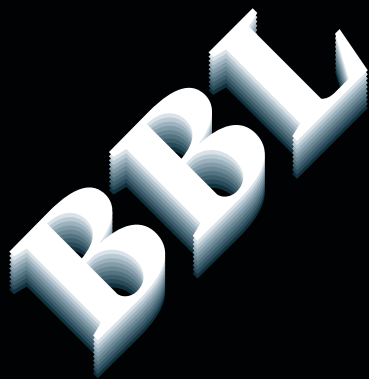

Biblioteksbladet

10:2012

Martin Schibbye och Johan Persson

PIRATPARTIET: Bibliotek är politik

DEBATT: Tintin och Lilla Hjärtat

Campus Härnösand nedläggningshotat

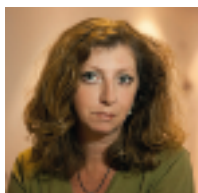
Det här året kunde inte sluta bättre: nu har diskussionerna på våra debatt- och kommentarssidor åter tagit fart. Alldeles uppenbart är det Tintin i Kongo, Lilla Hjärtat och urvalsprinciper och normer på biblioteken och i samhället i stort som har engagerat mest de senaste månaderna. Lena Grönlunds kloka och resonerande text i förra numret där hon pläderade för ett aktivare och medvetnare förhållningssätt kring de värderingar som reproduceras i biblioteksrummet och dess hyllor, fick stort genomslag. Kanske inte minst därför att hon också så konkret bidrog med en lista på viktiga frågeställningar som kan ligga till grund för såväl egna funderingar som kollektiva diskussioner.

I detta nummer fortsätter debatten med två likaledes kloka texter som anknyter till diskussionerna kring Tintin och Lilla Hjärtat. Att Malin Norrby och Anna-Stina Takala delvis har lite olika utgångspunkter och drar lite olika slutsatser breddar och berikar diskussionen. Men det väsentliga är: Nu förs debatten av dem som ska föra den: bibliotekarierna och inte av proffstyckare och tjommar i marginalen som alltför ofta (och för att det är enklast så) väljer förenkling framför problematisering.

Och Malin Norrby problematiserar när hon redovisar sin kluvenhet för en komplex fråga, när hon personligt talar utifrån egna erfarenheter av en minoritetsposition men samtidigt värjer sig mot tanken på gallringar av viss sorts litteratur eller film samtidigt som hon ger talrika exempel på andra stereotyper i barnlitteraturen än de som varit i hetluften på sistone.

Också Anna-Stina Takala, själv förälder till ett afrosvenskt barn, problematiserar när hon förordar gallring av Lilla Hjärtat på biblioteken med barnperspektivet för ögonen och med stöd av bland annat FN:s barnkonvention.

För egen del kan jag säga att dessa texter, in-

klusive Lena Grönlunds, på ett bra sätt påmint mig om hur vaksam man måste vara mot perspektiv som ofta är etnocentriska, dvs man betraktar världen med sin egen plats som centrum och gör den till alltings måttstock. Det kräver inte bara vaksamhet utan också

kunskap. Den har bibliotekarierna. Därför hoppas jag att diskussionerna kring komplexa frågor som dessa följer med oss in i nästa år – och de får gärna föras i BBL där man kan breda ut sig mera än med 140 twittertecken. Måhända kan man kanske också önska sig att Svensk Biblioteksforening upplåter ytor för diskussion kring detta på till exempel arrangemang som Biblioteksdagarna.

Jag tänker inte alls ge mig på någon summering av året som gått, det gör vi i lite mer lättfattlig form inne i tidningen. Men det är ändå svårt att komma ifrån att det här med utlån av e-böcker på främst folkbiblioteken har tagit mycket syre under 2012. Huvudvärken är inte bara nationell. Internationellt diskuteras e-boksfrågorna lika intensivt. Vid sidan av IFLA, kraftsamlar även organisationer som EBLIDA (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations) för att säkerställa bibliotekens och medborgarnas tillgång till information, även i digital och elektronisk form – ett arbete som Svensk Biblioteksforening nu har beslutat sig för att stödja ekonomiskt. EBLIDA har, som ett led i ett påverkansarbete, enat sig kring ett antal vägledande principer för förvärv av och tillgång till e-böcker på bibliotek. Dessa återfinns i detta nummer i en fri översättning på svenska. Även dessa kan nog tjäna som underlag för en fortsatt diskussion nästa år om e-böckernas vara eller icke-vara på bibliotek. Vilken roll e-boken överhuvudtaget kommer att spela i den strukturella kris som allt fler talar om att bokbranschen står inför, återstår att se.

Stockholm den 9 december 2012

Ur innehållet:

- 4 Biblioteksprojekt som överlevnadsstrategi. Åsa Ekström
- 6 Vallentunas nya vardagsrum. Henriette Zorn
- 10 Det stormar i Norrlands Aten. MarieLouise Samuelsson
- 12 För Piratpartiet är bibliotek politik. Åsa Ekström
- 14 EBLIDA:s lobbying för e-böcker. Henriette Zorn
- 18 Reading Kids – ett samarbetsprojekt. Sara Ahlryd

AVDELNINGAR

- 22 Debatt
- 24 Recensioner
- 26 Utblick
- 28 Månadens uppsats
- 29 Krönika
- 34 Besserwisser
- 35 Aktuellt från SB
- 39 Kalendarium

Biblioteksbladet
#10
2012

ÅRGÅNG 97

Postadress

Box 70380
107 24 Stockholm

Besöksadress

World Trade Center, D5, Klarabergs-
viadukten 70 eller Kungsbron 1,
Stockholm
Tel. 08-545 132 30
Fax 08-545 132 31

Svensk Biblioteksforenings hemsida

<http://www.biblioteksforeningen.org>

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår
BBL i medlemsavgiften, 350:- för
enskild medlem (heltidsstuderande
och pensionärer 175:-). Övriga
betalar 550:- (Sverige), utanför
Sverige, 700:-

Ansvarig utgivare

Chefredaktör

Henriette Zorn tel. 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

I redaktionen

Åsa Ekström 08-545 132 43
asa@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form: Paolo Sangregorio

Omslag: Paolo Sangregorio

Redaktionen förbehåller sig rätten
att korta och redigera manus. För
obeställt material ansvaras ej.

Annonser

Bo Eriksson
Knut Wallenbergs väg 35
133 34 Saltsjöbaden
tel. 08-717 43 55
070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Norra Skåne Offset, Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Svensk Biblioteksforening är en ideell
förening med uppgift att främja
svenskt biblioteksväsen.

Biblioteksbladet speglar föreningens
verksamhet, åsikter och ställnings-
tagande men har också till uppgift
att väcka egen debatt genom att ge
utrymme åt andra åsiktsyttringar.
Tidningen har en fri och självständig
roll och bedrivs med tryckfrihets-
förordningen som grund.

Denna tidning gick i
tryck den 12 december.

Den här tidskriften är
TS-kontrollerad.

God Jul alla kunder – snart är periodikamodulen här!

Vi på Bibliotekscentrum vill önska alla våra kunder och samarbetspartners en riktigt god jul. Vi vill också passa på att berätta om en nyhet som vi vet är efterlängtat. I den **nya versionen av Mikromarc 3**, som lanseras i mitten av januari, kommer ni kunna hantera bibliotekets **tidskrifter** ännu smidigare tack vare den **nya periodikamodulen**.

Vi erbjuder självklart utbildning för att ni på ett effektivt sätt ska kunna nyttja alla tidsbesparande funktioner.

På vår Youtube-kanal ligger filmen "Mikromarc 3: periodika-utgivningsmönster och abonnemang", som visar hur vår nya periodikamodul fungerar. Gå in på www.youtube.com/mikromarc och låt dig inspireras.

Bibliotekscentrum

Biblioteksprojekt som överlevnadsstrategi

När journalisterna Martin Schibbye och Johan Persson i december 2011 dömdes till elva års fängelse i Etiopien beslöt de sig för att överleva genom ett konkret projekt – ett fängelsebibliotek.

AV ÅSA EKSTRÖM

MARTIN SCHIBBYE OCH Johan Persson satt tillsammans med 8 000 andra fångar i det ökända och ständigt ljusrörsupplysta Kality-fängelset utanför huvudstaden Addis Abbeba. En stinkande och inrutad tillvaro fylld av sjukdomar och annat som få ens kan föreställa sig. De bägge journalisterna insåg att de måste ha en strategi för att klara av livet i denna miljö.

– För att överleva kunde vi odla kryddor i trädgården och träna. Men det räckte inte. Därför föreslog vi för chefen för Zon 6, vår fängelseavdelning med ungefär tusen fångar, att vi ville lägga 50 000 kronor på att bygga upp ett fängelsebibliotek. Något som skulle kunna göra skillnad för oss alla, berättar Martin Schibbye.

Fängelset är indelat i åtta zoner med cirka tusen fångar i varje zon. Chefen för Zon 6 nappade på förslaget och tyckte att det var en bra idé med ett bibliotek. En kommitté bildades som samlade in förslag på böcker. En stor längtan efter litteratur bland fångarna blev tydlig. Martin Schibbye berättar att i fängelset fanns exempelvis ett nästan söndertumat exemplar av en bilderbok om Kaliforniens natur. De bägge svenskarna fick in böcker via anhängare som kom på besök men några av böckerna stoppades av en godtycklig censur. Den amerikanske journalisten Robert Fisks bok *The Age of the Warrior* godkändes inte medan Aleksander Solzjennitsyns bok om *Gulagarkipelagen* och Franz Kafkas böcker släpptes igenom fängelseportarna. I Kality-fängelset sitter barn och äldre mellan 11–70-år, och önskemålen var många. Barn och ungdomar efterlyste framför allt matteböcker, olika läromedelsböcker och facklitteratur om exempelvis dataprogrammering. Martins mamma, Karin Schibbye, tog emot önskelistorna, kontaktade därefter bland annat fängelsebibliotek i Sverige och Svenska Journalistförbundet, som nappade på idén om en insamling till det planerade fängelsebiblioteket. Facket uppmanade sina medlemmar att skicka böcker tillsammans med ett brev på engelska till fängelset, allt för att underlätta för den etiopiska polisen. Mängder av böcker på engelska, arabiska och andra språk skickades till Kality-fängelset.

– Det hela gick för bra. På omvägar fick fängelsets säkerhetsansvarige reda på projektet som då stoppades. Han menade att det rörde sig om terroristlitteratur inköpt med pengar från terrorverksamhet, berättar Martin Schibbye.

– Man var helt enkelt rädd för litteraturen. Biblioteket var helt plötsligt en subversiv verksamhet.

Ett stort stöd var alla brev till de fängslade journalisterna. Hundratals brev från hela världen levererades till fängelset. Både medfångar och polis såg detta och det innebar en viss värdighet samt ett oerhört stöd för svenskarna. Samtidigt hade polisen rätt att censurera breven, vilket de också gjorde.

– Men vi fick respekt när medfångar såg stödet utifrån. Bokavier kom in med posten men inte böckerna. Vi gav avierna till den svenska ambassaden som hämtade ut dem. I dag finns det en stor boksamling där som utgör en bra grund till ett framtida fängelsebibliotek.

Markeringen var gjord och den etiopiska myndigheten sände ut signaler. Schibbye och Persson blev misstänkliggjorda av rent politiska skäl. Samtidigt växte stödet, Svensk-Etiopiska föreningen och även UD bistod med hjälp. Pastor Daniel Gebraselassie, ordförande för Prison Fellowship Justice for All, som protesterat mot att aktiva inom oppositionen fängslats, stöder svenskarnas initiativ. Pastor Daniel har även bidragit till benådningen av svenskarna. Martin Schibbye vet inte exakt hur stor boksamlingen på ambassaden är eftersom det även finns insamlade böcker på olika håll i Sverige.

– Det vore fantastiskt med ett bibliotek som ett slags monument över upplysningstanken. Vi vill ge hopp och visa att det finns en vacker värld där ute. Som exempel nämner han Astrid Lindgrens *Mio min Mio* i engelsk översättning som snabbt blev en favorit bland fångarna.

Martin och Johans familjer besökte dem i fängelset och hade ofta med sig böcker. Bägge skrev dagbok och läste böcker under tiden i Kality-fängelset. På frågan vilken bok som betytt mycket för honom under de 14 månaderna i fängelset, nämner Martin Schibbye:

– Patti Smiths *Just Kids!* Livslusten kom tillbaka. Kärleken, rockmusiken, poesin som hon skildrar i New York var så stark att man ville överleva för att få möta livet där ute igen.

Ibland var det extra rofyllt när de hade högläsning för varandra. Det blev en tradition och inte sällan läste de med gråten i halsen. Martin Schibbye menar att när en fängelsedom stjälar år av ens liv kan litteraturen vara en räddning.

– När man inte kan säga vad man vill vågar man knappt tänka eller tycka heller. På många håll i världen

”

När man inte kan säga vad man vill vågar man knappt tänka eller tycka heller. På många håll i världen har anhöriga inte alltid råd med en sådan lyx som böcker, bibliotek kan verkligen göra skillnad genom att man får tillgång till böcker i fängelset.

FOTO: MAGNUS LAUPA

har anhöriga inte alltid råd med en sådan lyx som böcker, bibliotek kan verkligen göra skillnad genom att man får tillgång till böcker i fängelset.

–Bibliotek är viktigt och ska inte tas för givet. Biblioteken kan verkligen göra skillnad för hur det ser ut i världen, avslutar Martin Schibbye.

Han och Johan Persson kommer nu att skriva en bok om sina erfarenheter om tiden i Etiopien. De bägge åkte ner för att besöka Ogadenregionen och undersöka det Lundin-kontrollerade oljebolagets framfart och planer på framtida oljeborrning. Rykten om tortyr i det kon-

fliktdrabbade området förekom. Det hela är en smutsig historia där Sveriges utrikesminister Carl Bildt (som vanligt) klarade sig genom att kliva av sina styrelseupdrag i det ökända oljebolaget Lundin Oil. Martin Schibbye och Johan Persson hade under tiden blivit gripna och dömda till långa fängelsestraff för att ha tagit sig in i landet illegalt samt för samröre med terrorister. De bägge har delat med sig av sina erfarenheter via PEN under Fängslades författares dag och även talat i FN.

I sommar ser boken dagens ljus och vi är nog många som kommer att kasta oss över den. ■

Martin Schibbye och Johan Persson på hemmaplan i Bagarmossen.

Vallentunas nya vardagsrum

FOTO: MAX PLUNGER

Vallentunas nya kulturhus och bibliotek känns genomgående – både i färger, form och inredning – mycket nordiskt.

Det som från början var tänkt som en utbyggnad av det befintliga biblioteket blev istället ett eget och nytt hus.

AV HENRIETTE ZORN

SEDAN 1982 HAR biblioteket i Vallentuna huserat i en byggnad som kallas Tärningen. Den heter så därför att man på den plats där byggnaden finns en gång hittade ett arkeologiskt fynd i form av en tärning. Sedan 1980-talet har också frågan om en utbyggnad av biblioteket alternativt ett nytt bibliotek funnits på agendan. Under det senaste decenniet har frågan varit än mer aktuell – den trångboddhet som biblioteket levtt med länge gick inte längre att blunda för. Det insåg tydligen också politikerna i den borgerliga majoriteten efter valet 2006. För ett år senare, 2007, togs så beslutet: biblioteket skulle flytta in i ett helt nytt hus. Kommunstyrelsens ordförande, Örjan Lid (M), beskriver beslutet som en markering för ett paradigmskifte. Den slumrande tätorten, belägen i gammal jordbruksbygd och kulturlandskap, skulle väckas ur sin törnrosasömn. Man ville markera viljan till något nytt och i detta nya var en satsning på kultur viktig.

Vallentuna kommun i nordöstra Storstockholm ligger centralt mellan Stockholm, Arlanda och skärgården. Kommunen – till landytan en av de större i Storstockholm – gränsar i norr mot Sigtuna och Norrtälje, i väster mot Upplands Väsby, i söder mot Täby och i öster mot Österåker. Ytan består till större delen av

skogs- och jordbruksmark med några mindre tätorter insprängda, varav Vallentuna tätort är störst – en ort framvuxen kring stationssamhället vid Roslagsbanan. Den största sjön heter Vallentunasjön och sträcker sig in i Täby kommun. Mer bekant är också Garnsviken och naturreservatet Angarnssjöängen, välkänt för sitt rika fågelliv. Och så är kommunen rik på fornlämningar, stolt framhålls det att man är den kommun i landet som har flest runstenar.

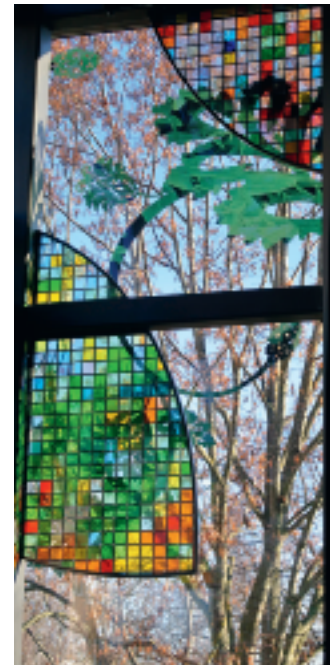
Närheten till natur- och friluftsliv kan vara en faktor som lockar till inflyttning. För Vallentuna är en tillväxtkommun, i flera år har inflyttningen stadigt varit en av de högsta i landet. På drygt tjugo år har befolkningen ökat med nästan 10 000 varav drygt 4 000 tillkommit bara de senaste sex åren. Idag har kommunen över 31 000 invånare, av dem bor cirka 20 000 i centrala Vallentuna. Ser man framåt i tiden, låt säga under en trettioårsperiod, beräknar man att kommunen kommer att få 20 000 nya invånare – en majoritet kommer att hamna i centrala Vallentuna.

Det är för denna framtid man nu rustar i en översiktsplan 2010–2030 där man bland annat vill utveckla Vallentuna centrum med småstaden som förebild.

Bebyggelsen på båda sidor om Roslagsbanan ska bli en tydligare enhet, offentliga miljöer ska renoveras

Husets glasväggar reser sig i en halvcirkel runt Biblioteksparken. Här finns en utomhusscen – en skifferrundel – som kan användas på många sätt.

Kulturrummets stora fönster ut mot torget som Kristoffer Zetterstrand gestaltat konstnärligt.

och rustas upp, bostäder ska byggas och det ska bli fler affärer. I denna förtätning av centrala Vallentuna ska det nya kulturhuset med det nya biblioteket bli ett landmärke; ett nav för all kulturverksamhet i kommunen samt en målpunkt vid sidan av andra målpunkter som kyrkan, badhuset och stationen i vad som är tänkt att bli en tydligare stadsstruktur.

När väl beslut om ett nytt bibliotek i ett nytt hus var fattat, utlystes en arkitektävling till vilken man fick in sju bidrag. Platsen för detta nya var utsedd: Kommunhusparken, och uppdraget för arkitekterna var att gestalta både huset och parkmiljön. Efter en dialogprocess med alla inblandade, även besökare, kunde slutligen både politiker och besökare enas kring ett förslag signerat Nyréns arkitektkontor.

Nybyggda bibliotek, eller för all del kulturhus, har en tendens att flirta med det spektakulära när det handlar om färg, form, inredning och gestaltning av ytor. Spektakulärt är inte det första man tänker på när man kommer till Vallentunas kulturhus och det i positiv bemärkelse. En mer nedtonad skönhet kan vara tillgängligare. Och man kan inte annat än hålla med arkitekt Lars Gauffin från Nyréns att huset genomgående känns – både in- och utvändigt – mycket nordiskt.

I den yttre miljön tar huset plats med modän anspråkslöshet i material som trä och skiffer samt den gråblåa färgen som klart avviker från den omgivande miljön.

Den inre miljön utmärks framför allt av det generösa ljusinsläppet och de spatiösa ytorna i det cirkulära södervända rummet som går genom huset.

Huset har två sidor: en mot torget där en-

trén är belägen och en öppen uppglasad gårdssida mot parken. I gestaltningen har stor vikt lagts vid flödet mellan ute och inne, utemiljön får samverka med innemiljön och vice versa och faktum är att den faktiskt också gör det. På samma sätt känns gränserna flytande också inomhus.

Här ska olika verksamheter rymmas: bibliotek, Kulturskolans verksamhet, café, kreativ verkstad, ett större kulturrum som kan användas till teateruppsättningar, konserter och möten samt en separat utställningslokal.

De publika ytorna finns i två våningar och biblioteket är helt klart husets kärna. Biblioteket som har runt 60 000 medier i sitt bestånd har i det nya kulturhuset fått tre gånger så stor yta mot tidigare vilket kanske är det som glädjer bibliotekschefen Kurt Ek mest. De generösa ytorna öppnar för nya möjligheter.

I entréplanet finns café, dagstidningar och utställningsytor som har de längsta öppettiderna för allmänheten. När biblioteket är öppet blir entréplanet ett enda rum som trots sin stora yta känns som en sammanhållen enhet. I biblioteket på gatuplanet finns tidskrifter, deckare och en barnavdelning (där man medvetet har försökt arbeta med ett barnperspektiv).

En trappa upp har biblioteket i princip hela utrymmet. Här finns Vallentunas lokalsamlingar, fack- och skönlitteratur, konst, musik och film, studie- och mötesrum med datorer och liksom i gatuplanet, ytor tänkta som evenemangsplatser. Även här slås man av att det är så spatiöst – här finns gott om utrymmen för att möta framtida behov och för att anpassa möblering och skyltning av böcker mer riktat, till exempel till unga vuxna. Just för unga vuxna kommer man att skjuta till

Informationsdiskar och informationspunkter klädda i "trasmatta". I fonden en av de två trappona vars räcken utgörs av laserskuren plåt i ett mönster med hästar och bokstäver.

extra resurser för att arbeta med riktade aktiviteter för den gruppen.

På övervåningen finns också kulturrummet med sina gradänger och med sitt stora fönster ut mot torget som Kristoffer Zetterstrand gestaltat konstnärligt – en komposition av former i pigmentstarkt blyglas som ofta används i kyrkor men som här monterats på fönstret. Formerna kompletteras med en ornamentik av växtlighet som skapats i själva glaset.

Inför arbetet med interiören har inredningsarkitekterna arbetat nära verksamheten för att som det heter dels hitta "platsens själ", dels verksamhetens kärna. I det arbetet har man relaterat till att man befinner sig i gammal jordbruksbygd och projektets vision kan sammanfattas i det trasmattemönster i grönt och gult som fått klä informationsdiskar och informationspunkter. Gult är för övrigt den genomgående färgen i fondväggar och lampor. I övrigt har man arbetat med hållbara men dyra material. Golvet är i vit laserad ask, liksom hyllorna, men dess hyllplan är svart laserade. Den genomgående utmaningen, enligt inredningsarkitekten, har varit att få färger och material att tala med varandra – fast man är i olika verksamheter ska man känna att man är i ett och samma hus. Medvetet har man också tänkt på det praktiska i att det ska finnas olika typer av sittplatser. Trapporna slutligen är konstverk i sig. Det finns två trappor belägna i varsin ände av huset vilket inbju-

der till en rundvandring genom alltihopa. Trappornas räcken är laserskurna i plåt i ett mönster med hästar och bokstäver, ljuset silas igenom och det ger nästan ett lite sakralt intryck.

Inalles finns fem scener i kulturhuset varav en utomhusscenen – en skifferrundel – i Biblioteksparken där planteringar av bland annat perenner och vårlök kommer att prunka när den tiden är inne.

Husets glasväggar reser sig i en halvcirkel runt Biblioteksparken, vars centrala öppna rum som utgörs av rundeln, kan användas på många sätt: för evenemang, som en plats för temporär konst eller bara en plats där man kan slå sig ner och läsa en bok.

Här är det meningen att kulturhusets besökare ska kunna leva utomhusliv vid caféborden som finns utmed bibliotekets glasfasad eller på kuddar längs scenens trappavsatser. I parken finns också ännu en konstnärlig utsmyckning – den mystiska Tereuman av Cecilia Öholm Krajcikova. Tereuma är en manetliknande och samtidigt arkitektonisk skulptur i vit betong där mellanrummen mellan tentaklarna skapar möjlighet för besökaren – även barn – att kliva in och omslutas.

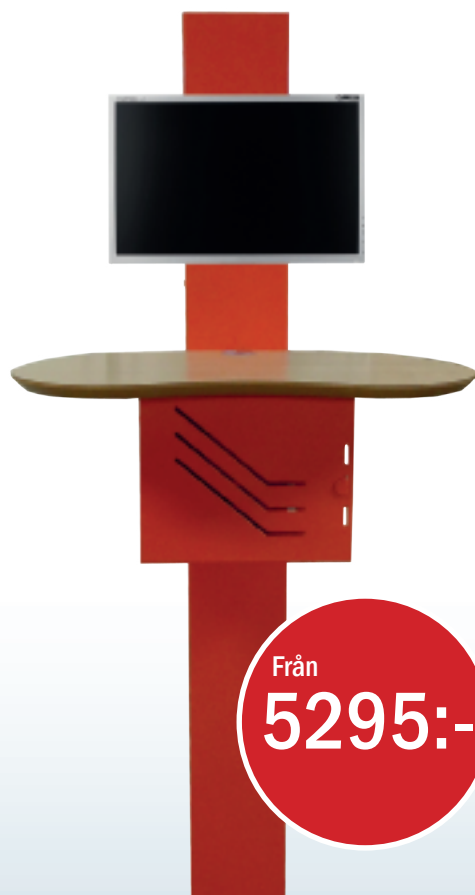
Vallentunas första bibliotek öppnades 1933 i en skolasal. Flytten till det nya kulturhuset är bibliotekets fjärde. Resan dit var inte mer ett antal meter men ändå så lång. Vallentunas nya vardagsrum är färdigt att tas i bruk. Och det kommer man att göra. Platsens ande är god. ■

Den nya barnavdelningen går i blått och boken har sin givna plats men här kan man också pyssla, leka, ta del av barn-teater och knattebio.

FOTO: MAX PLUNGER

NU ÄR DET JUL IGEN

Från
5295:-

DIARIUM SÖKSTATION

JULRÖD KOSTNADSFRIIT!

Sökterminal placeras enkelt mot vägg, pelare eller hyllyttergavel.

Finns i 3 varianter. Fast sitt / stå eller höj- och sänkbar.

CPU-boxar finns som tillval.

Ord. pris från 6 795 kr exkl. moms

890:-

CUBE SITTSÄCK

Skön sittsäck för både inom- och utomhusbruk.

1895:-

2195:-

MILLE BORD / TRÅG

NY BARNSERIE MILLE

Bilden visar Mille skrivbord tillsammans med ett stort Mille boktråg.

 BIKETJANST

Det stormar i Norrlands Aten

Omfördelningen av utbildningsplatser vid universitet och högskolor innebär att Mittuniversitetet får minskade statsanslag och därför måste sänka sina kostnader. Det kan innebära att Campus Härnösand läggs ned.

AV MARIELOUISE SAMUELSSON

KOMMER MITTUNIVERSITETS BIBLIOTEK i Härnösand att läggas ned? Detta som en ofrånkomlig konsekvens av att hela campus försvinner från Härnösand för att istället integreras med Mittuniversitetet i Sundsvall.

Om Campus Härnösand däremot får vara kvar blir det i annan form – i Härnösand kommer det då i huvudsak att finnas lärarutbildning.

Oavsett vilket av de två alternativen det blir, innebär det beslut som Mittuniversitetets styrelse väntas fatta den 28 januari en stor förändring för Mittuniversitetets bibliotek, som också är en del i Härnösands Sambibliotek. Något som därmed också påverkar kommunbiblioteket samt länsbiblioteket som finns i samma biblioteksbyggnad.

– Om vi flyttar till Sundsvall försvinner också Mittuniversitetets engagemang i Sambiblioteket, säger Morgan Palmqvist, överbibliotekarie vid Mittuniversitetet.

– Om vi stannar kvar blir det sannolikt en radikalt annorlunda verksamhet för biblioteket som då kommer att vara ett bibliotek för främst lärarutbildningen.

Om Campus Härnösand omvandlas till att endast ge lärarutbildning påverkar det också Sambiblioteket ur ett kommunperspektiv genom att biblioteksverksamheten kommer att specialiseras och krympa.

– Om Campus Härnösand avvecklas går också sambibliotekskonceptet i putten, säger Airi Palm Borden, bibliotekarie och ansvarig för marknadsföring på Härnösands kommunbibliotek.

– Och Sambiblioteket är viktigt för Härnösand, både genom ett rikare medieutbud och Härnösandsbornas känsla för biblioteket som en helhet.

Bakgrunden till de kommande förändringarna är

Det pågår en intensiv och stundtals hätsk debatt i Härnösand där man protesterar mot en eventuell nedläggning. Bland dem som engagerat sig märks Thorbjörn Fälldin.

både högskolepolitisk och ekonomisk. Omfördelningen av utbildningsplatser vid universitet och högskolor innebär att Mittuniversitetet får minskade statsanslag och måste därför sänka sina kostnader med cirka 50 miljoner till 2015.

Gunnar Svedberg, rektor vid dåvarande Mitthögskolan mellan 1999 och 2003, fick lärosätetsstyrelsens uppdrag att ta fram förslag på en ny organisation.

Detta resulterade i de två förutnämnda alternativen för Campus Härnösand: att läggas ned eller renodlas som lärarutbildning.

Båda förslagen förväntas minska Mittuniversitetets kostnader med mellan fem och tio miljoner per år, besparingar som sker främst på bibliotek och på lokalkostnader. Om detta inte görs väntar ytterligare personalneddragningar för universitetet.

Sedan Svedbergs förslag blev offentliga pågår en intensiv och stundtals hätsk debatt i Härnösand och då främst i tidningen Allehanda.

Debatten domineras av protester mot nedläggningen. Bland dem som engagerat sig märks förre statsministern, centerledaren och tidigare styrelseordföranden i Mittuniversitetet, Thorbjörn Fälldin. Han skriver att han är ”bekymrad och upprörd” och vidare att ”den totala nedmonteringen som man nu försöker iscensätta är oacceptabel. Detta får på inga villkor ske”.

Socialdemokratiska föreningar är inne på samma linje som Fälldin även om de mer betonar kritik mot den av regeringen förda politiken för högre utbildning. Företrädare för det lokala näringslivet, som Härnösands Industrigrupp, kräver också att Campus Härnösand blir kvar och lovar att själva öka sitt engagemang genom att ta emot fler praktikanter och studiebesök.

Även landshövdingen i Västernorrlands län, Bo Källström, har markerat för Härnösands intressen och mot nedläggningsplanerna.

Att ledningen för Mittuniversitetet påpekat att "Mittuniversitetet måste formulera och äga sina egna strategier och göra egna prioriteringar", imponerar inte i debatten där flera menar att Campus Härnösand tillhör orten, medborgarna och skattebetalarna, inte universitetsledningen med säte i Sundsvall.

I Härnösand finns en stolthet över att till och med omtalas som "Norrlands Aten", en stolthet över stadens långa tradition som säte för lärarutbildning och över att Landsarkivet finns i Härnösand.

Dock har det hörts åtminstone en avvikande röst i debatten. Det är från ämnesföreträdare vid Institutionen för humaniora som tvärtom förordar en flytt till Sundsvall.

Man befärar nämligen att ett Campus Härnösand där det enbart ges lärarutbildning, skulle isolera den utbildningen från universitetets övriga humanvetenskapliga verksamhet. Aspekterna är alltså inte bara högskolepolitiska och ekonomiska utan också akademiska – små miljöer anses sårbara och har sämre möjligheter att åstadkomma excellent forskning.

Från lärosätesbibliotekets sida tar man än så länge inte ställning för något av alternativen.

– Mittuniversitetets bibliotekspersonal i Härnösand har, vad jag uppfattar det som, en avspänd och konstruktiv inställning till både flytt- och omorganisationsplaner, säger Morgan Palmqvist.

Till biblioteket i Härnösand finns den så kallade Husgruppen knuten, med representanter för respektive bibliotek, kommunbiblioteket, länsbiblioteket och lärosätesbiblioteket.

Husgruppen har ännu ingen konkret beredskapsplan utan avvaktar beslutet den 28 januari. Men man är givetvis medveten om risken för ekonomiska förluster. För kommunens andel av bibliotekslokalerna finns ett hyreskontrakt med Härnösandshus som löper ut år 2025. Mittuniversitetets bibliotekskontrakt däremot går ut 2014, då en eventuell flytt måste ske.

– Om vi blir kvar i Härnösand med lärarutbildningen kommer vårt behov av lokaler att behöva minskas och därmed minskar vår andel av hyran, säger Morgan Palmqvist.

En mer långsiktig aspekt på Mittuniversitetets och biblioteksverksamhetens framtid är den förändring av högskolestrukturen som inneburit en ökning av antalet distansstudenter.

FOTO: ASA EKSTRÖM

– Om vi flyttar till Sundsvall försvinner också Mittuniversitetets engagemang i Sambiblioteket, säger Morgan Palmqvist, överbibliotekarie vid Mittuniversitetet.

”Sannolikt är en anpassning till distansstudenter något som fler lärosäten än Mittuniversitet har anledning att fundera över, också relaterat till biblioteken.”

Numera läser cirka 85–90 procent av studenterna knutna till Campus Härnösand på distans. Det innebär att studenterna är på plats bara var fjärde vecka, så kallade ”inneveckor”.

– När biblioteket i Härnösand byggdes kunde man inte förutse den utvecklingen, säger Morgan Palmqvist som tror att det finns möjligheter att i framtiden skapa nya former för biblioteksverksamheten – en som är anpassad till studenternas ”inneveckor”, med flexibla biblioteksöppettider och en verksamhet som inte är så kopplad till en fysisk lokal.

Sannolikt är en anpassning till distansstudenter något som fler lärosäten än Mittuniversitetet har anledning att fundera över, också relaterat till biblioteken.

Distansstudenter är inte längre något som mest förekommer vid de mindre lärosätena. Även studenter som bor i storstäder väljer att läsa på distans, i samma stad. Och om studenterna, själva förutsättningen för universitetens och högskolornas verksamhet och överlevnad, inte längre har behov av att vara fysiskt närvarande lär det påverka lärosätesbibliotek som länge haft en stark position som studenternas samlingsplats. ■

WagnerGUIDE - vägvisare i mobilen

WAGNER

www.wagnerform.se

”Bibliotek är politik”

FOTO: MICHELLE DUNBAR

– Bibliotek är samhällets största kulturella enhet som även fungerar som en mötesplats. En kontaktyta mellan upphovsmän och läsare som kan ge mervärde när man upptäcker, skapar, efterfrågar och förmedlar ny litteratur, säger Anna Troberg.

Piratpartiet vill till skillnad från Svenska Förläggareföreningen ha politisk inblandning för att hitta en lösning på e-bokslån för biblioteken.

AV ÅSA EKSTRÖM

FÖRRA ÅRET NOMINERADE Tidskriften TIME Magazine Piratpartiets första partiledare Rick Falkvinge till en av de 100 mest inflytelserika personerna i världen. Den andra av de två svenskar som har varit aktuella på listan över världens viktigaste tänkare är Spotify-grundaren Daniel Ek. Man må tycka vad man vill om detta men faktum är att Rick Falkvinge numera klarar sig riktigt bra rent ekonomiskt på att resa runt och föreläsa om upphovsrätt, informationspolitik och medborgarrätt. Idag är Anna Troberg ny partiledare för Piratpartiet. Hon är uppvuxen i Borlänge där hon har varit en flitig användare av biblioteket som hon även hyllat på sin blogg. Hon är en varm anhängare av bibliotek och upphovsrättskritisk. Hon har ett yrkesförflutet som översättare (doktorand i engelska) och är en av grundarna till bokförlaget Bazar, där hon också varit förlagschef. Anna Troberg har översatt ett flertal av Jeanette Wintersons böcker, bland annat den kritikerrosade *Det finns annan frukt än apelsiner*. Om hennes yrkesmässiga förflutna kan man också tycka vad man vill men det är onekligen erfarenhe-

ter som hon har nytta av i sin nuvarande funktion som Piratpartiets frontfigur.

– Av egen erfarenhet vet jag att förlagsvärlden är i bakvattnet när det gäller kunskap och erfarenhet om e-böcker. Det är därför man inte samarbetar för att få till digital delaktighet utan sätter sig på tvären. Byt ut e i e-boken så känns tongångarna igen från tryckfrihetsmotståndarna och de som tyckte att det var förfärligt att folk skulle få läsa gratis på bibliotek. Men då skulle vi å andra sidan inte ha haft någon Förläggareförening, säger Anna Troberg.

När BBL träffar Piratpartiets partiledare Anna Troberg och partiets representant i Södertälje, Erik Lönroth är de båda upprörda över att Förläggareföreningen klart och tydligt signalerat att de inte vill ha någon politisk inblandning i frågan om e-bokslån på biblioteken. Under ett rundabordsamtal i riksdagen som socialdemokraterna anordnat och där bland annat representanter för Svensk Biblioteksforening, Svenska Förläggareföreningen, Författarförbundet och DIK samtalade om bokbransch- och biblioteksfrågor, blev det uppen-

bart för alla församlade att konflikten kring skapandet och spridandet av e-böcker kvarstår.

Piratpartiet vill till skillnad från Förläggareföreningen att politiken ska lägga sig i och hitta en lösning på e-bokslån till biblioteken.

– Bibliotek är ju politik! Det är samhällsinstitutioner reglerade enligt lagar och paragrafer. Hur kan man då samtidigt hävda att biblioteken ska stå fria från politisk inblandning? undrar Erik Lönroth som menar att samtalet istället för skyttegravskrig är att föredra.

Piratpartiet vill i sin helhet undanta biblioteken från dagens upphovsrätt och uppdatera bibliotekslagen på ett sätt som är tidsenligt för en digital värld. Riksarkivet och biblioteken ska ges i uppdrag att, tillsammans med andra relevanta aktörer, fritt tillgängliggöra hela vårt fysiska kulturarv i digital form. För att finansiera det hela ska Sverige inrätta en ny biblioteksfond som bekostar digitalisering av förlagens backlist.

–Till skeptikerna kan man ställa frågan: Vad skulle det kosta att inte digitalisera? Att saker faller bort. Bevarande är viktigt i detta sammanhang, särskilt med tanke på bibliotekens pliktexemplar. E-plikten testas ju enbart på de stora aktörerna än så länge, säger Anna Troberg.

Huvudförslagen i Piratpartiets bibliotekspolitik innebär att biblioteken ska ges rätt att via transparenta avtal tillgängliggöra och distribuera all digital media kostnadsfritt för allmänheten och för all framtid.

–Transparensen innebär att biblioteken även ska öppna upp för insyn när det gäller inköps- och utgallringspolicy. Vi alla har rätt att få ta del av hur bibliotekarier resonerar när de utför det arbetet, menar Erik Lönroth.

Biblioteken ska även ges rätt att fritt och utan kostnad remixa all digital media. Kostnaden ska finansieras på samma sätt som idag, via ett system liknande bibliotekersättningen. Men visst krävs det politiska initiativ, menar Erik Lönroth som varit den som utformat det

sakpolitiska programmet kring bibliotekspolitik.

Konflikten mellan skapande och spridning illustreras tydligt i frågan om e-bokslån på biblioteket, menar Anna Troberg.

Piratpartiet har även två parlamentsledamöter i EU och företräder den gröna sidan. Partiet ska driva frågan om den svenska modellen med bibliotekersättning och tillhörande kollektiva licenser även på EU-nivå. Vad har de då utträttat rent konkret på plats i Bryssel?

Enligt Anna Troberg och Erik Lönroth har man bland annat drivit igenom slopade upphovsrättskostnader i samband med talböcker för blinda à la TPB-modell. Något som inte alla EU-länder har. Dessutom var man en av de mest aktiva och kritiska rösterna som hördes mot ACTA-avtalet vilket ledde till demonstrationer och debatter på många håll i Europa, inklusive Sverige.

Bägge är övertygade bibliotekskramare. De har haft ett gott förhållande till bibliotek på hemorten under sin uppväxt. Bägge brinner för litteratur, läsförmedling, bibliotek och böcker i alla format.

–Bibliotek är samhällets största kulturella enhet som även fungerar som en mötesplats. En kontaktyta mellan upphovsmän och läsare som kan ge mervärde när man upptäcker, skapar, efterfrågar och förmedlar ny litteratur.

–Det vore bra om dessa högt underskattade bibliotek kunde visa sin stora kompetens. Visst vore det fantastiskt om hundra bibliotekschefer hade ett möte om e-böcker, biblioteksnedläggningar etc och stod på sig för att inte bli överkörda. Bibliotek ska göra skillnad. Kulturell infrastruktur ska vara tillgänglig för alla människor, menar Anna Troberg som drömmer om ett KB-bibliotek där det finns en statlig nedladdningstracker med DRM-fria e-böcker som ska kunna laddas ner av läsarna. ■

”Bibliotek är ju politik! Det är samhällsinstitutioner reglerade enligt lagar och paragrafer. Hur kan man då samtidigt hävda att biblioteken ska stå fria från politisk inblandning?”

Vårt nyårslöfte är inte storslaget •

Nej. Tvärtom är det mycket enkelt och realistiskt. Vi lovar att du ska känna dig trygg med vad du får och när du får det. Och om vi inte har det du söker ser vi till att du hittar det ändå.

Välkommen att handla på Axiell Direkt där vi erbjuder en hög och säker service och där vi siktar på att leverera material för bibliotek redan dagen efter* - varje gång.

AXIELL

Axiell Sverige | 046 - 270 04 00 | kontakt@axielldirekt.com | www.axielldirekt.se

Sex principer för förvärv och tillgång till e-böcker

EBLIDA intensifierar sitt påverkansarbete för att säkerställa bibliotekens och medborgarnas tillgång till information, även i digital och elektronisk form.

FOTO: HENRIETTE ZORN

AV HENRIETTE ZORN

EBLIDA beslutade i maj i år att starta en europeisk kampanj för e-böcker på bibliotek. Nyligen beslutade Svensk Biblioteksförning att stödja kampanjen med ekonomiska medel motsvarande 2 500 €.

Med kampanjen vill man från EBLIDAS sida uppmärksamma politiker och medborgare i EU på de hot och risker som biblioteken, deras huvudmän och förstås medborgarna står inför på en e-boksmarknad där biblioteken har få rättigheter: "En avgörande, och i vår mening oacceptabel, förändring är att bibliotekens förvärvspolicyer kan bestämmas av förlagen och att det är de som har makten över de europeiska medborgarnas fria tillgång till innehåll, information och kultur."

Som ett led i den kampanjen presenterade EBLIDAS expertgrupp för informationslagstiftning i början av november ett dokument där man enats kring några vägledande principer för förvärv och tillgång till e-böcker på bibliotek. Dessa grundläggande principer definierar minimikrav för biblioteken där såväl användarnas som upphovsmännens och andra rättighetsinnehavares intressen balanseras.

Huvudprinciperna är till antalet sex och i fri översättning lyder de som följer:

1. Förvärv

- Alla e-boktitlar som finns för försäljning till allmänheten bör också biblioteken kunna köpa och göra tillgängliga.
- Alla e-boktitlar bör vara tillgängliga för biblioteken vid tidpunkten för deras publicering.
- Utgivare ska leverera e-böcker i kompatibla format.

2. Tillgång

- Bibliotek bör tillåtas att tillhandahålla förvärvade eller licensierade e-böcker till en användare för en begränsad tid.
- En e-bokstitel bör vara tillgänglig för flera användare samtidigt.
- Registrerade användare ska kunna ladda ned en e-bok antingen i biblioteket eller genom fjärråtkomst via inloggning.
- Det ska vara möjligt att välja en licens som medger tillgång via fjärrlån.

• Förlag och bibliotek bör samarbeta för att hitta lösningar för att producera och leverera alternativa format till personer med funktionshinder.

3. Kontinuerlig tillgång och långsiktigt bevarande

- När biblioteken köper e-böcker bör de ges möjligheten att använda och lagra dessa permanent.
- Bibliotek som får tillstånd att lagra e-böcker bör också ha rätt att tillhandahålla dessa i andra plattformar om tekniska förändringar så kräver.
- Om ett bibliotek får tillstånd för permanent lagring och användning bör det få rätt att ge obegränsad tillgång till en e-bok när den inte längre är kommersiellt gångbar i något av sina format.
- Avtalsvillkoren för en e-bokslicens får inte åsidosätta de lagstadgade bestämmelser som gäller för offentliggörandet av ett verk.

4. Tillgång till metadata

- Leverans av e-böcker bör inkludera leverans av metadata.
- Bibliotek bör tillåtas att inkludera metadata i sina katalogsystem.
- Det bör vara tillåtet att göra metadata kring e-böcker öppet tillgängliga i anslutning till andra metadata.

5. Prissättning

- Kostnaderna för en e-bok bör inte överstiga priset för den tryckta versionen av samma titel.
- Priset på en e-bok bör minska i relation till dess ålder.

6. Sekretess

- Användarnas personuppgifter bör endast hanteras av biblioteket och i enlighet med de dataskyddsbestämmelser som gäller för biblioteket.
- Användardata och andra personuppgifter bör raderas i enlighet med de dataskyddsbestämmelser som gäller för biblioteket.
- Utgivaren eller leverantören får inte, utan medgivande från biblioteket, tillåta tredje part åtkomst till användardata.

EBLIDA (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations) är en fristående paraplyorganisation för nationella föreningar och institutioner i Europa inom områdena bibliotek, information, dokumentation och arkiv.

Vägledande e-boksavtal

STOCKHOLMS STADSBIBLIOTEK och bokförlaget Ordfront har undertecknat ett avtal för e-boksutlåning som möjligen kan bli vägledande eller i alla fall en väg framåt också i diskussionerna med andra förlag.

Avtalet gäller ett pilotprojekt mellan ssb och Ordfront som sträcker sig över 20 månader. Konkret innebär det att biblioteket får tillgång till ytterligare 300 e-böcker. ssb kan erbjuda fler e-bokstitlar totalt men kanske än viktigare: man kan erbjuda låntagarna helt nyutgivna böcker.

På Digitala bibliotekets blogg, där man berättar om projektet, kallar man avtalet banbrytande, inte bara för att det här på många sätt är ett brott i det dödläge som rätt i diskussionerna kring e-boksutlåningen, utan för att det också ger ett tillfälle att pröva modeller för e-boksutlåningen.

Den modell som kommer att tillämpas i pilotprojektet är differentierad där man betalar mindre för tillgången till äldre e-böcker och mer för de nya titlarna. Och mer betyder här mer än de 20 kronor per utlån som hittills gällt för såväl nya som gamla böcker – i den mån man fått tillgång till nya titlar vill säga. Många av förlagen håller i dag nya e-böcker i karentän, som kan sträcka sig från ett par månader till obestämd tid.

För frontlist, nya titlar, betalar biblioteket 25 kronor per lån, för äldre titlar 15 kronor. Dessutom kommer ssb självt att bidra till fler titlar genom att stå för digitaliseringen av 25 böcker till en kostnad av 4 500kr/titel, som biblioteket sedan får låna ut helt utan kostnad.

Att det blev just Ordfront som nu går i bräsch för att bryta dödläget på e-boksfronten är kanske inte så konstigt. Pelle Andersson, förlagschef på Ordfront, har länge talat om att förläggarna biter sig i svansen när man väljer förbuds- och karensvägen.

I debattartikel med rubriken "Vill vi bli snuvade på konfekten?" skriver han i senaste Svensk Bokhandel att rädsla (läs fildelnings-skräck) är den sämsta grunden till kreativitet och han manar kollegorna till initiativ: "Förläggarna och bokhandlarna borde snabbt lägga fram en gemensam strategi för den digitala framtiden /.../ Vi måste se till att vår backlist får nytt liv med pod-utgivningen – vi måste skapa system för nedladdning av e-böcker i den fysiska bokhandeln. Vi måste göra e-böckerna och app-böckerna till handelsplatser av fysiska böcker och pod-böcker. [...] Möjligheterna är oändliga – men det krävs mycket kreativitet. Och samarbete."

HZ

Miljoner till e-boksforskning

– **DETTA** är ett fascinerande område och vi är verkligen glada över att vi får möjlighet att utforska det på djupet, konstaterar B&I-professorn Elena Maceviciute, efter att ha fått 12 miljoner från Vetenskapsrådet till forskningsprojektet *E-bokens framväxt i ett litet språkområde: media, teknologi och effekter i det digitala samhället*. Sju forskare kan nu arbeta med ämnet under flera års tid.

Elena Maceviciute har tillsammans med Tom Wilson, professor vid BHS, fått möjlighet att arbeta fram ett förslag och en ansökan till Vetenskapsrådet tack vare ett forskningsinitierat stöd från Svensk Biblioteksförening.

De 12 miljonerna från Vetenskapsrådet är en del av ett rambidrag för *Det digitaliserade samhället – igår, idag, imorgon*. Forskningsprogrammet är inriktat på studier av e-bokens faktiska och möjliga effekter för författande, publicering, distribution och användning i Sverige. Forskningen är angelägen eftersom det finns en ökad efterfrågan från läsare, det finns fler läsplatser samt att utlånen av e-böcker ökar på biblioteken.

Det finns redan en hel del forskning kring engelska e-böcker men förutsättningarna ser helt annorlunda ut för ett litet språk som det svenska, menar Elena Maceviciute. Forskningen är viktig för biblioteken, särskilt för folkbiblioteken. Redan nu kan man se att förlag och säljare börjat utveckla tjänster som traditionellt tidigare har levererats av bibliotek, även bokutlåning. "Vi vill bland annat ta reda på hur biblioteken möter detta nu och i framtiden", skriver Elena Maceviciute.

Hon och Tom Wilson bjöd även in mångåriga kollegan Lars Höglund, som idag är verksam vid JMG vid Göteborgs universitet, att ansluta sig till projektet eftersom han redan samlat in data om användningen av e-böcker för som-institutet.

– Pengarna betyder oerhört mycket för forskningsprojektet. Konkret innebär det att upp till sju personer, fyra i Borås och tre i Göteborg, kan arbeta deltid med detta i fyra år, konstaterar Lars Höglund.

Läser du själv e-böcker?

– Ja ibland. Jag har både en e-boksläsare och en äldre iPad, men de används inte så flitigt på grund av riklig tillgång till tryckta böcker. Givetvis blir det mer nu för att testa inför intervjuer etc.

ÅE

Gemenskap i digitalt utanförskap

Fler svenskar än någonsin deltog i årets Internet Librarian International Conference i London i slutet av oktober. En av dem debuterade även som föreläsare.

IETT STORBRIANNIEN DÄR biblioteksnedläggningarna duggar tätt pågick ILL-konferensen under tre dagar. Konferensens tema löd: Re-imagine, Renew, Reboot: Innovating for Success. Första dagen ägnades åt konkreta workshops. Därefter tog föreläsare, fallstudier, panelsamtal och nätverkande vid – allt det som hör konferensen till.

Huvudtalare var R. David Lankes, lektor, Syracuse University's School of Information Studies i USA, som höll ett anförande under rubriken *Sluta låna börja dela*. Han fick dessvärre tala via länk på grund av sjukdom men det går ju numera bra i dessa tider av digitala möjligheter. Den andre publikdragaren var Roly Keating, nyttillträd VD för British Library, som tidigare ansvarat för digitaliseringen av BBC:s arkiv. Han berättade om *Digitaliseringsresan vid British Library*. Dessutom var det många andra specialister som delade med sig av sina kunskaper under olika föreläsningar och seminarier. Ann Östman, konsulent på Länsbibliotek Gävleborg Uppsala och kontaktperson för Digidel i länet, arbetar till vardags med det mesta som rör bibliotekens digitala närvaro. Det här var hennes tredje ILL-konferens och i år debuterade hon som talare på konferensen. Sent i våras fick hon en bekräftelse på sitt Call for Paper om att inför en internationell publik berätta om utvecklingsprojektet DigiLab.

– Jag och kollegan Hanna Krantz (filmkonsulent på Film Gävleborg) berättade om hur vi deltar i ett samarbetsprojekt med landstinget och Film Gävleborg. Vi berättade om hela idén med ett nytt medielandskap där vi delar med oss till andra med allt vi har att erbjuda. I just det här multimedieprojektet innebär det mycket film.

Nödvändigheten av att bibliotekarierna vässar sina kunskaper när det gäller teknisk och digital kunskap underströks även. Ann Östman var nöjd med att få dela med sig av länsbibliotekets erfarenhet till alla tillresta kollegor från Nya Zeeland, USA, Singapore etc. I år var det dessutom fler svenskar på plats än någonsin tidigare.

– Det känns som om det blir ett generösare samtal på bortaplan. ILL fyller ett behov eftersom det inte precis dräller av nischade konferenser som denna i Sverige, även om exempelvis Lankes besökte Biblioteksdagarna, säger Ann Östman.

En föreläsning som hon tar med sig hem är samarbete kring Internationell författarscen på Malmö stadsbibliotek. Suzanne Ahrling, webbredaktör på Digitala biblioteket vid stadsbiblioteket i Malmö, och hennes kollegor Mats Nordström och Nanna Ekman delade med sig av sina erfarenheter.

– Vi berättade om hur vi tre i samband med en omor-

AV ÅSA EKSTRÖM

Ann Östman debuterade som talare på årets Internet Librarian-konferens i London.

ganisation fick chansen att utveckla digitala kanaler vid stadsbiblioteket. Vi har en stor programverksamhet på scen som vi numera filmar och podsänder. Vi samarbetar även med Malmöföretaget Bambuser.

Biblioteket har utvecklat kanaler för att nå medborgare bättre, både i den fysiska miljön och på nätet. En service som även andra bibliotek kan ta del av.

– Vi har ett konto och en arkivfunktion för det som livesänds. I Region Skåne har vi provbibliotek som på försök visar författarbesöken på storbildsskärm. I Tomelilla och Eslöv bjuder man exempelvis på kaffe och gör det lite extra festligt när man flaggar inför kvällens ”stadsbesök” som kanske är Suzanne Brøgger, Erlend Loe, Hanne Vibeke Holst eller någon annan författare, berättar Suzanne Ahrling.

När Jeanette Winterson talade om sitt författarskap hade drygt 600 personer samlats på stadsbiblioteket så behovet av att kunna visa via webben är ett bra alternativ. Sammanfattningsvis kan man se att de svenska bidragen på ILL-konferensen framförallt fokuserade på behovet av ett digitalt kompetenslyft för bibliotekspersonal, samarbeten utanför bibliotekssfären och metoder för att nå inte bara användare, utan även icke-användare. Dessutom förmedlades möjligen en insikt om att det går att satsa på digital närvaro *samtidigt* som man lyfter fram det litterära samtalet!

– Biblioteksdagarna i all ära men i Sverige finns ju inte någon konferens som enbart är vikt för dessa frågor. I London samlas man i ett slags gemenskap kring digitalt utanförskap, som en annan veteran i ILL-sammanhang uttryckte det, Åke Nygren, Virtuella enheten vid Stockholms stadsbibliotek.

Kanske läge att dra ihop något i Sverige? ■

LM Informationstjänst önskar Er alla

Vår juldonation går i år till Unicef - världens största barnrättsorganisation som arbetar för att förändra barns liv världen över.

LM Informationstjänst är den ledande informationsförmedlaren i Nordeuropa. Vi erbjuder våra kunder prenumerationstjänster, tjänster för användning och administration av e-resurser samt tjänster för databaser och e-böcker. Våra kunder är akademiska och vetenskapliga bibliotek, allmänna bibliotek, städer och kommuner, företag samt deras informationsavdelningar.

LM

informationstjänst

[10:2012] BIBLIOTEKSBLADET | 17

Reading Kids

ett samarbetsprojekt
mellan biblioteket och skolan

ILLUSTRATION: PAOLO SANGREGORIO

Nedåtgående statistik för bokläsandet, försämrade läsförståelse och lägre utlåningssiffror för biblioteken. Det är några av de faktorer bakom läsfrämjandeprojektet Reading Kids i Ljungby kommun – ett projekt som rör sig i gränslandet mellan skola och bibliotek.

HUR SKULLE FOLKBIBLIOTEKET kunna bidra till ett mervärde i barnens språk- och läsutveckling? Hur kan man från bibliotekets sida bidra till att förskolepersonal och lärare arbetar mer aktivt med litteratur, berättande och rim och ramsor i undervisningen? Dessa frågor utgör grunden för projektet Reading Kids och bildade avstamp för ett arbete med just förmedlarna av barnlitteratur. Att ena resurserna i ett projekt för att lyfta verksamheten har varit en av drivkrafterna.

Reading Kids är ett treårigt samarbetsprojekt mellan Kulturförvaltningen och Barn- och utbildningsförvaltningen i Ljungby. I kommunen finns sedan länge en väl etablerad berättartradition, vilket innebär att folkbiblioteket ofta haft medvind när det blåst snålt på andra platser. I Ljungby finns också Sagomuseet som biblioteket samarbetat med i en rad projekt på tema läsning, berättande och sagor under årens lopp. Sedan länge finns också ett betydande samarbete mellan skolan och folkbiblioteket som till stor del bygger på bokprat och klassinbjudningar till biblioteket. Bokbussverksamheten besöker alla landsortskolor två gånger i månaden och alla andra- och femteklassare bjuds in klassvis till biblioteket.

Målen med Reading Kids, som delvis finansierats med medel från Kulturrådet, rör dels barnen och eleverna, dels förmedlarna där föräldrar, förskollärare samt lärare är inbegripna. Målet är att samtliga barn ska kunna läsa och ha läsförståelse när de påbörjar det fjärde skolåret i grundskolan och att de ska nå dit genom ökad läslust. Målet är högt satt och visar på den vilja som finns hos biblioteket att uppmuntra barn att läsa. Målen förtydligar att det är förmedlarna som projektet vänder sig till och då specifikt till skolans pedagogiska personal. Bibliotekets ambition är att varje lärare ska vara väl medveten om de metoder och redskap som finns för att arbeta aktivt med barnens läsinlärningsprocess på ett kreativt och idérikt sätt samt att lärarna därutöver ska känna att de har en stabil grund att stå på när det kommer till barnens språk- och läsutvecklingsprocess. Mervärdet här finns i att skola och bibliotek ska mötas och ta del av varandras kunskaper samt att få en inblick i varandras verksamheter. Från bibliotekets sida är det en fråga om att närma sig skolan och lärarna på rätt sätt,

ta del av skolans behov samt att i dialog med skolan utforma givande aktiviteter.

För att nå projektets uppsatta mål har biblioteket ordnat föreläsningar med utvalda personer på temat läsande och berättande samt ett flertal workshops riktade mot förskollärarna och lärarna.

Det speciella med Reading Kids är att biblioteket äger projektet men att inriktningen har varit att nå förskollärare och lärare på skolorna. Biblioteket har stått för projektets aktiviteter och finansiering men hela tiden satt ett värde i att ha skolan som en nära samtals- och samarbetspartner. Kommunens barn- och utbildningsförvaltning har inrättat specifika språkpedagogtjänster för att ytterligare tillsätta resurser för de barn som behöver mer stöd i språk och läsutveckling, vilket inkluderar invandrarbarn samt barn med särskilda svårigheter. Biblioteket inrättade en särskild tjänst i form av en barnlitteraturpedagog med ansvar för bokprat och berättande för barn, kort sagt läsinspirerande aktiviteter.

De språk- och specialpedagoger som finns inom kommunen har under projekttiden haft en arbetsgrupp där man samarbetat kring arbetsuppgifter med forskare och lärare från Institutionen för pedagogik, idrottsvetenskap och psykologi vid Linnéuniversitetet i Växjö.

Initiativet till arbetsgruppen har tagits från skolans sida och är ett bevis på det omfattande intresse som projektet rönt från såväl lärare som skolläda. Inför varje föreläsning har gruppen kunnat ha ett uppsamlade möte och möjlighet att ta med synpunkter och frågor från lärare. Avstämningarna har medfört att projektets mål under lång tid kunnat implementeras hos såväl lärarkåren som hos språk- och specialpedagoger. Arbetsgruppen och de regelbundna mötena har också resulterat i en fortlöpande dialog mellan lärare, språk- och specialpedagoger samt pedagogiska institutionen vid universitetet.

Språkpedagogerna har varit en väg för biblioteket att närma sig skolan, lärarbibliotekarierna en annan. Lärarbibliotekarierna har alltid varit tätt knutna till folkbiblioteket som gett dem ett stort stöd i deras verksamhet. Folkbiblioteket anordnar träffar några gånger per termin där bibliotekschef, barnbibliotekarie på huvudbiblioteket samt lärarbibliotekarierna närvarar.

Reading Kids är under läsåret 2011–2012 inne på sitt tredje och sista år. Förhoppningen inför framtiden är att projektet ska ge ringar på vattnet.

Dessa träffar har fungerat som en kommunikationslänk mellan biblioteket och lärarna för att informera om projektets kommande aktiviteter.

Överlag har ett starkt positivt stöd för projektets tema och aktiviteter märkts av från såväl förskollärarnas, lärarnas som skollädares sida. Föreläsningar och workshops har varit välbesökta, vilket visar på ett starkt engagemang från rektorer och från förvaltning. Intresset för projektet och lärarnas deltagande har dessutom fått stöttning i rektorernas entusiasm och satsning på språk- och läsutveckling. Även här ser biblioteket vikten av att föra en dialog med skolan och barn- och utbildningsförvaltningen. Därför har man från bibliotekets sida deltagit i rektorskonferens samt haft fortgående möten inplanerade med utvecklingsledaren på förvaltningen. Engagemanget från högre nivå har sedan spridit sig nedåt samtidigt som det även från lärarnas håll finns en stor vilja för att arbeta med läsutveckling. Såväl filialbiblioteken som bokbussverksamheten har en stor del i folkbibliotekets läsfrämjande insatser gentemot skolan.

Föreläsningar och workshops som har ordnats har inriktats på att förskollärare respektive lärare ska ha användning för de teman som behandlas. Praktiska tips har tagits väl emot, liksom praktiska råd för hur man kan arbeta med rim och ramsor i förskolan, hur man kan fånga en barngrupp med hjälp av bokprat samt hur man arbetar med berättande med eleverna. Vid intresse från skolans sida har också Reading Kids inneburit att barnbibliotekarien kan delta på föräldramöten.

Genom pengarna från Kulturrådet har utökade bokinköp kunnat göras. Dessa har gått till kommunens förskolor och skolor i form av bokpåsar som varit väldigt omtyckta av såväl personal som barnen och föräldrarna då skolan i vanliga fall har begränsade resurser att använda till bokinköp. Böckerna

har, förutom att de funnits tillgängliga för barnen på förskolan och skolan, varit möjliga att låna hem. Att böckerna valdes ut med tanke på barnens förmåga och anpassades till deras språkliga nivå, uppskattades av lärare och föräldrar. Det har även fått flera av dem att mer aktivt arbeta med att välja ut passande böcker till barnen samtidigt som möjlighet till uppföljning och diskussion med språk- och specialpedagoger funnits. Allt med stöd av bibliotekariernas insatser

och kunskaper i ämnet.

Trots att samarbetet med skolan redan fanns etablerat i Ljungby kommun har projektet Reading Kids lyft det till en högre nivå där biblioteket och skolan ser varandra som samarbetspartners som tillsammans arbetar för att förbättra barnens språk- och läsutveckling. Engagemanget har också lett till att man diskuterat frågorna på skollädares- och förvaltningsnivå. Att det redan innan projektet startades fanns etablerade kontakter mellan skola och bibliotek har förstås varit en stor fördel i både uppbyggnadsfasen av projektet och i det löpande arbetet.

Projektet har gett upphov till aktiva diskussioner kring barns språk- och läsutveckling hos förskollärare och lärare. Reading Kids är under läsåret 2011–2012 inne på sitt tredje och sista år, ett år då man sätter boken i centrum genom ökade bokinköp till eleverna på skolorna. Förhoppningen inför framtiden är att projektet ska ge ringar på vattnet och att bibliotekarie, förskollärare och lärare aktivt ska arbeta med litteratur och berättande i sina grupper och klasser. Det förutsätter en ökad förståelse för barnens läsinlärningsprocess samt språkliga förmåga som projektet nu lagt en grund till. Därutöver sätter biblioteket stort värde på att fortsätta inbegripa skolan i en dialog där samarbete kring barnens läsprocess är oerhört värdefullt. Detta kommer inte minst att ske genom revideringen av biblioteksplanen där samverkan med skolan värdesätts, samt upprättandet av skrivna dokument för det nyligen med folkbiblioteket integrerade skolbiblioteket i Ryssby.

Reading Kids har öppnat dörrar för samarbete på flera olika nivåer samt utgjort en god början till utökad arbete med litteraturen och berättandet på skolorna, inte minst genom att uppmärksamma lärarna på det här viktiga området. ■

Artikelförfattaren är adjunkt, avd för biblioteks- och informationsvetenskap, Institutionen för kulturvetenskaper, Linnéuniversitetet, Växjö.

BiblioteksGUIDE för webben

WAGNER

www.wagnerform.se

BBL:s redaktion önskar alla läsare och annonsörer **en God jul och ett Gott nytt år** med en liten sammanfattning av året som gick

Årets julklapp: e-boken... Läs den medan den fortfarande finns. På biblioteket.

Årets påse: Den lilla sandpåsen (stenkross) som kan hämtas gratis på Nässjö bibliotek för att förhindra halkolyckor och kostsamma benbrott så här i jultider...

Årets mesta ord: Meröppet, obemannat, e-böcker, urvalskriterier och artikel 19.

Årets e-bok: Boken om Zlatan – sport och kultur i skön förening. Sorry Fifty Shades...

Årets gör-om: Svensk Biblioteksförening, som skrev ett helt nytt förslag till ny bibliotekslag.

Årets hur-ska-det gå?: KB, som har alla förutsättningar att kvalificera sig även nästa år...

Årets kalender 1: Länsbibliotekarien Peter Alsby har tagit initiativ till Tatueringskalendern där bibliotekarien får tillfälle att visa upp sina konstverk. Dessutom kan man tjäna en slant. Massachusetts Biblioteksförening har precis börjat sälja en kalender med bilder på tatuerade ungdomsbibliotekarien från delstaten.

Årets kalender 2: BTJ:s Bibliotekskalender 2013 med illustrationer av Stina Wirsén på Lilla Hjärtat, Brokiga och de andra...

Årets tiga är inte guld: Konstverket Lev i Västerbottentunneln som invigdes i Umeå med ett citat från Sara Lidman: *Skriv något på väggen så att andra får veta hur du har det*. Texten tejpades över av politikerna. Men en initiativrik människa ställde slutligen upp ett staffli med blädderblock där människor fick möjlighet att göra sig hörda.

Black Milk-klänningen som Merit Ljusberg bär är fotograferad av kollegan Mattias Pettersson.

Årets outfit: Bibliotekarien Merit Ljusberg (Järfälla folkbibliotek) har snyggaste Gameboy-klänningen från australiensiska Black Milk som jobbar mycket med fototryck. Merit Ljusberg har även leggings med Nasafoton, klänning med dödsstjärnan och baddräkt med månlandningsmotiv. Plus en hel del annat... På skötselråden som följer med kläderna står bla "Be a hot little boss".

Årets inbundna bok: *Vita kränkta män* av Kawa Zolfagary (Ordfront förlag) hade aldrig kunnat skrivas utan nätets alla kommentatorsflöden. Den lär dock inte behövas som e-bok för vi har väl alla läst den?

Årets affisch: "Säg hej till din nya bibliotekarie" av Svensk Biblioteksförening – jäklar vilket liv i luckan det blev...

Årets jubileum: BHS 40 år.

Årets namnbyte: TPB som från och med 2013 heter Myndigheten för tillgängliga medier (MTM).

”Vi måste förhålla oss till stereotyper i barn- och ungdomslitteraturen”

DEN STÅR FORTFARANDE kvar där i min bok hylla – *Rym, Shelley, rym* av Gertrude Samuels skriven 1974 och utgiven i Sverige som *En bok för alla barn och ungdomar* med stöd av Litteraturfrämjandet i mitten av 1980-talet. Den handlar om en amerikansk flicka som hamnar på ungdomsvårdsskola och jag måste ha fått den i min hand när jag själv befann mig i tidiga tonåren. Det enda jag minns av boken var hur den beskrev de lesbiska tjejerna på ungdomsvårdsskolan – eller lesborna som de genomgående kallas. De beskrivs som maskulina,

dominanta mobbare som iförda herrkläder och med tillgjord grabbig gång ständigt antastar de andra flickorna sexuellt. Jag hade ett bestämt minne av att de luktade illa och var finniga också men nu när jag 25 år senare som vuxen läser om boken inser jag att det måste ha varit min, av internaliserat självförakt kontaminerade, hjärna som fyllde i de orden och bar dem med sig i ett kvartss sekel.

För en lesbisk tonåring som bodde i södra Norrland på 1980-talet och inte kände några andra homosexuella, var detta en rent traumatisk läsning. Och inte blev det bättre av att den var utgiven som *En bok för alla* med stöd av Litteraturfrämjandet och att den fanns på bibliotekets boksnummer – något som även en så ung person som jag – förstod var en kvalitetsmärkning från vuxenvärlden.

Denna bok var faktiskt, inser jag idag, en direkt förödande läsupplevelse som hade en negativ inverkan på min utveckling till en trygg, välintegrerad minoritetsvuxen i ett majoritetssamhälle. Var det på detta sätt som det omgivande samhället såg på mig? Och än värre: var det så här jag skulle utvecklas till att bli? Nu gick det i mitt fall bra ändå inte minst tack vare motbilder som förmedlades via kloka vuxna och bra kompisar i min närhet. För tydlighetens skull skall jag säga att det jag hade (och fortfarande har) problem med i boken var inte att lesbiska tjejer beskrevs som bärare av traditionellt maskulina attribut utan att detta gjordes i en kontext där de var endimensionella – porträtten tecknades ensidigt negativt. De var alltså alltigenom negativa stereotyper.

Varför berättar jag denna högst personliga berättelse i en artikel i Biblioteksbladet? Jo, eftersom den tangrer en pågående litteratur- och biblioteksdebatt om stereotyper i barn- och ungdomslitteratur och andra kulturella uttryck – *Tintin i Kongo* på Kulturhuset och

Lilla Hjärtat. Idag är jag chef för ett länsbibliotek och arbetar bland annat med att diskutera strategiska litteratur- och biblioteksfrågor. Denna debatt berör mig i mitt professionella liv men också, som ni utifrån min berättelse ovan förstår, på ett personligt plan. Den berör mig också som medmänniska när människor i min vänkrets talar om hur den berör dem som föräldrar till barn vars hudfärg inte är blekrosa. Den berör mig som förälder då jag tack vare debatten ser på böckerna jag läser med min son med öppna ögon. Jag ser hur många stereotyper han redan vid fem års ålder konfronteras med i böcker som *Barna Hedenhös*, *Pippi i Söderhavet* och Jan Lööfs *Morfar är sjöröware* där morfars ärkefiende är en kroknäst, skattsamlare, sniken och svärdviftande arab vid namn Omar. Andra stereotyper är mer subtila, som vesslorna som intar Paddeborg i *Det susar i säven*, som illustrerade med snusnäsdukar och guldringar i öronen direkt kopplar till stereotypa föreställningar om romer och resandefolk.

Barn och ungdomar är, liksom vi vuxna, omgivna av stereotypa skildringar av minoritetsgrupper. För de som tillhör en minoritetsgrupp som förhåller sig till ett majoritetssamhälle och den bild detta majoritetssamhälle projicerar på dem går det, tror jag, i många fall rakt in och leder i värsta fall till en lång inre kamp mot ett internaliserat självförakt. För barn och unga som inte tillhör en minoritetsgrupp bidrar det till, tror jag, att forma en ofreflekterad och omedveten världsbild. Många av dessa stereotypa representationer av ”den andre” tillhandahåller vi på biblioteken. Detta är något vi som biblioteksmedarbetare måste förhålla oss till, reflektera över och diskutera. Och det finns ingen tid för snabba svar, som en boktitel i ett helt annat sammanhang säger.

Borde vi inte bara rensa ut dessa böcker och filmer från biblioteken? Jag tror inte att det är så enkelt. Det här är en mycket komplex fråga och jag är långt ifrån färdig med mitt eget ”å ena sidan, å andra sidan”. Just nu läser och reflekterar jag ensam och tillsammans med andra. Det senaste bidraget jag läst i frågan kommer från tidskriften NEO som i sitt senaste nummer (Nr 6 2012) berör den i artikeln *Den konstgjorda toleransen* av Ivar Arpi. Det är en artikel som tyvärr griper över så mycket att jag i vissa stycken tycker att den missar målet, men författarens tes är att om vi rensar ut oönskade stereotyper från biblioteken så riskerar vi dels att detta kommer att glida över i censur samt också att ge en förskönad och missvisande bild av oss själva och vår historia varigenom kontexten sedan blir obegriplig för unga personer. Artikeln ger också ett intressant lästips: *Not in*

FOTO: LISA ERIKSSON

Malin Norrby är länsbibliotekarie på Länsbibliotek Gävleborg-Uppsala.

”Gallra Lilla Hjärtat på biblioteken”

Front of The Children: Independence, Censorship and The Innocence of Youth av Marjorie Heins som bland annat diskuterar bibliotekens förhållande till litteratur med rasistiska stereotyper. Jag kommer att läsa den.

Jag säger inte att jag håller med artikelförfattaren om alla hans slutsatser men genom att läsa artiklar från olika håll inser jag mer och mer hur komplex frågan är och att behovet av fördjupning och ett förutsättningslöst samtal är stort. Detta är, påstår jag, en viktig uppgift för folk- och länsbibliotek. Jag längtar efter ett fördjupat samtal med alla er kloka biblioteksmedarbetare kring detta – utifrån era professionella och personliga erfarenheter av att konfronteras med och förhålla er till stereotyper i barn- och ungdomslitteratur. Det är bara genom en fördjupad och medveten diskussion utan skygglappar som vi kan hitta verktyg för att arbeta med barn och ungdomar kring de stereotyper de konfronteras med genom de litterära och andra kulturella representationer som faktiskt också tillhandahålls av oss. Detta är inte minst viktigt i en tid då rasism, antisemitism och antiziganism bubblar under ytan och där hbt-ungdomar fortfarande, enligt studier, mår sämre än andra i samma ålder; Där fördomar kring människor som lever med fysiska och psykiska funktionshinder fortfarande finns och där överviktiga barn stigmatiseras. Samtidigt skall vi värna bibliotekens oberoende identitet och demokratiska uppdrag som förmedlare och tillgängliggörande av det fria ordet. Vi ska inte heller bidra till en missvisande bild av oss själva och vårt historiska bagage.

Vårt arbete på biblioteken är viktigt och gör skillnad både för grupper och individer. Vi måste arbeta aktivt och medvetet med denna fråga och med den litteratur och musik, de filmer och konsolspel vi har på våra bibliotek. Jag tror att vi måste börja i den grundläggande frågan: vilken är vår roll och vårt uppdrag som biblioteksmedarbetare i förhållande till barn- och ungdomslitteraturen och dess målgrupper? Har vi det klart för oss kan vi sedan utifrån denna utgångspunkt ta oss an angelägna frågor som stereotyper i barn- och ungdomslitteraturen. Har vi dessutom med oss barnperspektivet tillsammans med andra för vår verksamhet viktiga principer, kan vi föra en konstruktiv diskussion där vi också har inlevelseförmåga med det av stereotypen berörda barnet. Jag hoppas att få många tillfällen att diskutera detta tillsammans med er alla.

MALIN NORRBY

Länsbibliotekarie

Länsbibliotek Gävleborg-Uppsala

UNDER HÖSTEN HAR en debatt ägt rum, i traditionella media och på nätet, om Stina Wirsens film- och småbarnsböcker *Liten Skär och alla små brokiga*, samt tillhörande merchandise. Debatten har specifikt handlat om figuren ”Lilla Hjärtat”.

Före höstens debatt har de flesta saknat en medveten blick på stereotypa bilder av svarta barn. En stereotyp bilds funktion är att överdriva vissa drag för att skapa maximal kontrast i rollen som ”den andre”. Man kan jämföra en stereotyp bild med en trafikskylt eller en toalettsymbol. Den är inte en gestaltning av en människa eller en individ utan ett inlärnt grovt förenklat tecken för ett slags människa som lyfter fram och maximerar olikhet med fokus på det som avskiljer. En stereotyp kommunicerar mest av allt det som den INTE är, det vill säga en individ, en nyanserad beskrivning av en människa. En stereotyp bild är ingen vi – eller någon – identifierar sig som eller med.

Wirsén och barnboksförlaget Bonnier Carlsen har på grund av att nödvändig kunskap saknades om den stereotypa bildens betydelse, av misstag skapat några småbarnsböcker med en stereotyp och rasistisk bild av svarta barn. När Wirsén och Bonnier Carlsen nu har den kunskapen att figuren ”Lilla Hjärtat” är en typisk pickaninny, det vill säga en internationellt känd rasistisk ikon för svarta människor, har man beslutat att dessa relativt nyproducerade böcker ska sluta säljas.

Därför gör det mig både förvånad och illa till mods att flera bibliotek nu låter de aktuella böckerna stå kvar på barnavdelningarna. Jag undrar vad som har hänt med barnperspektivet på biblioteken.

Jag har förstått att många vill göra dessa böckers existens på biblioteken till en fråga om yttrandefrihet. Yttrandefrihet innebär alla människors rätt att fritt framföra sina åsikter. Yttrandefrihet innebär inte alla författares rätt att få sina böcker representerade på ett barnbibliotek. Biblioteken har urvalskriterier för medier som köps in. När jag läser några stickprov ur medieplaner som jag hittar på nätet är rasism ett av de kriterier som i dessa planer renderar avslag ifråga om inköp.

På folk- och skolbiblioteken är barn och ungdomar enligt Bibliotekslagen en prioriterad grupp. FN:s barnkonvention gäller även på biblioteken. Den säger att:

- Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.
- Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn.

FOTO: BRITT-MARIE BERGGREN

Anna-Stina Takala är utvecklingsledare på Regionbibliotek Stockholm och förälder till ett afro-svenskt barn.

Barn har inte samma kunskap och erfarenhet som vuxna. Undersökningar har visat att barn tidigt internaliserar normer av tex-
rasistisk karaktär. Barn skuldbelägger sig själva då de möter någon eller något som avsiktligt eller oavsiktligt kränker dem. Därför kan de inte behandlas som om de vore vuxna.

Det som i praktiken har hänt i "Lilla Hjärtat"-frågan på biblioteken är att man har satt en omtyckt och respekterad barnboks-författare i ena vågskålen och de svarta barnen i den andra. Här har barnen befunnits vara alltför lätt.

Lena Grönlund lyfter en mycket viktig fråga i sin debattartikel i BBL nr 9/2012. Det är den omedvetenhet som finns på biblioteken om de normer och föreställningsvärldar vi själva är en del av. Grönlund uppmanar oss att bland annat ställa frågan "Hur påverkar vithet det bibliotek jag är verksam på?". När vi väl ställer normkritiska frågor och rannsakar oss själva efter svaren blir det omöjligt att definiera en grupp barn som mindre viktig än en annan, baserat på hudfärg.

Min önskan är att man på biblioteken korrigerar de felaktiga inköp som gjorts och magasinerar eller gallrar småbarnböckerna med "Lilla Hjärtat". Låt alla barn få känna sig prioriterade på barnbiblioteket!

ANNA-STINA TAKALA

Bibliotekarie och förälder till ett afrosvenskt barn

WagnerGUIDE - vägvisare i mobilen

WAGNER

www.wagnerform.se

Anders Frenander och Jenny Lindberg (red.)

Styra eller stödja: svensk folkbibliotekspolitik under hundra år

VALFRID, HÖGSKOLAN I BORÅS, 2012

År 1912 beslöt riksdagen att tillsätta två bibliotekskonsulenter med uppgift att bringa reda i det då minst sagt embryonala kommunala biblioteksväsendet, och 1913 kom myndigheten på plats. Med denna bok uppmärksammas hundraårsminnet.

Med tonvikt på det tidiga 1900-talet belyser antologin de senaste hundra årens statliga bibliotekspolitik – eller om man så vill brist på densamma. I det inledande avsnittet analyserar Anders Frenander statens förhållande till biblioteken, följt av Magnus Torstenssons granskning av framväxten av en statlig folkbibliotekspolitik. Louise Limberg tittar närmare på skolbibliotekens plats i folkbibliotekspolitiken. Därutöver behandlas bland annat bibliotekarieutbildningens resa från yrkesskola till akademisk disciplin (Lars Seldén), teknik- och genusfrågor (Jenny Lindberg) samt folkbibliotekens roll inom kultursamverkansmodellen (Jenny Johannisson).

Antologin är resultatet av ett forskningsprojekt, och följaktligen inte någon populärframställning. En emellanåt otympligt meningsbyggnad bidrar till onödigt tuggmotstånd. Framställningen kunde ha gjorts mindre tungfotad, utan att vederhäftigheten äventyrats. Källmaterialet utgörs i huvudsak av förordningar, statliga utredningar och andra officiella dokument. Något som ger analysen en viss slagsida. Därutöver refereras flitigt till BBL – en omistlig bibliotekshistorisk källa som sedan 1916 speglar opinionen utanför statsmakternas korridorer.

Det är mer än välkommet med en samlad dokumentation av hundra års statliga folkbiblioteksinsatser. Även om resultatet inte är heltäckande så framträder vissa mönster. Till exempel utmejslas ledmotivet för de statliga insatserna; nämligen att under parollen frivillighet och lokalt självbestämmande verka för en ökad samordning och centralisering (bibliotekskonsulentfunk-

tionen samt länsbiblioteks- och länecentralsorganisationen).

Efter 1965, då de generella statsbidragen avskaffas, når konststycket att styra utan att styra nya höjder. Med lockbetet öronmärkta bidrag förmås kommunerna att anskaffa bokbussar, etablera arbetsplatsbibliotek och utveckla den uppsökande verksamheten. Efterhand får statsbidragen en alltmer litteraturpolitisk inriktning: inköpsstöd, distributionsstöd och olika läsfrämjande insatser. Bibliotekspolitik smälter ihop med litteraturpolitik. För att kulminera i förslaget till ny bibliotekslag, där ändamålet för samtliga bibliotekskategorier fastslås vara att främja läsning och tillgång till litteratur.

Många intressanta iakttagelser hade förtjänat en djupdykning. Exempelvis det tydliga korporativistiska inslag som präglade biblioteksområdet fram till ca 1970-talet. En liten klick bibliotekspersoner (läs herrklubb) deltog i utredningar och fick sedan ledande positioner i de organ som inrättades som ett resultat av utredningen. Dessa personer kunde samtidigt inneha centrala poster, såsom ordförande för Sveriges Allmänna Biblioteksförening eller som redaktör för BBL. (Och, vilket inte nämns i antologin, styrelseposter i Bibliotekstjänst AB).

Inte heller grävs det djupare i det trendbrott som inträffade år 1974, då folkbiblioteksfrågorna byter hemvist från utbildningsområdet (Skolöverstyrelsen) till kultursektorn (Statens kulturråd). Eller för den delen återgången 2011 till utbildningsområdet (KB). Svenska kommunförbundets inflytelserika roll som motkraft till de statliga biblioteksambitionerna behandlas inte alls. Det är en brist. Men dessa och flera andra områden kommer förhoppningsvis att sättas under lupp i en eventuell förlängning av forskningsprojektet.

Med full förståelse för nödvändiga begränsningar är det ändå en fråga som skaver; nämligen varför själva festföremålet – bibliotekskonsulenter – tilldelats en biroll. Synd. För det kunde ha blivit en intressant och lärorik historia, att inför KB:s utvidgade uppdrag analysera frågan om det centrala biblioteksorganets förutsättningar att verka på en frivillig "marknad" av självständiga aktörer. Emellanåt utan statsmakternas helhjärtade stöd. Kort sagt, vad krävs för att äntligen sjösätta Valfrid Palmgrens vision från 1911 om ett sammanhängande biblioteksväsen? Biblio-

tekskonsulenternas historia är fortfarande oskriven. Synd att tillfället missades. Men heder ändå åt den enda institution, Högskolan i Borås, som uppmärksammat hundraåringen.

BARBRO THOMAS

F d biblioteksråd vid Kungliga biblioteket

John Pateman & John Vincent **Public libraries and social justice**

ASHGATE, 2010

Det finns en massa kloka tankar och nödvändiga åtgärdsförslag i *Public Libraries and Social Justice*. Boken skrevs och gavs ut i Storbritannien 2010, och den utgår naturligtvis från den brittiska verkligheten. Inte desto

mindre har den stor aktualitet för bibliotekarier i Sverige och övriga Norden. Här, på våra fortfarande någorlunda välfungerande breddgrader, är det länge sedan vi talade ingående om fattigdom, social exklusion och klasskillnader i samband med planering och utvärdering av folkbiblioteksverksamheten.

Patemans och Vincents grundliga bok kan tjäna som en tankeväckande väckarklocka och bidra till att utveckla en ansvarskänsla och en medvetenhet om att det finns ett behov av att omprioritera så att fler resurser riktas till de människor som idag behöver biblioteken mest men som använder dem minst. Som boken påpekar är detta ingen enkel uppgift eftersom det betyder att resurser måste flyttas från inflytelserika brukargrupper. Det kan vara svårt att förstå och försvara för lokala politiker och det kommer också ofta i konflikt med bibliotekariernas självförståelse och den klassiska uppfattningen om uppdrag, mål och innehåll.

Boken använder sig flitigt av observationer och reflektioner från forskningsprojekt, utvärderingar, nationella initiativ och politiska dokument, som speglar den brittiska biblioteksutvecklingen från 1997 – ett lågvattenmärke efter Thatcher – fram till idag.

Den verkar på så sätt både genomarbetad och övertygande. Texterna berömmar flera aktörer, däribland bibliotek, som har lyckats tänka utanför boxen och mobilisera den handlingskraft och den envishet som

behövs för att säkra givande relationer mellan den resursstarka institutionella världen och invånarna i utsatta bostadsområden som behöver ett tillskott av kulturellt och socialt kapital – på sina egna premisser.

Men texten bjuder också på skarp kritik mot politiskt ansvariga och mot bibliotekarier, som enligt författarnas uppfattning har försummat att använda mängder av anledningar till att bryta den sociala exklusionen. ”Det talas fortfarande vitt och brett om att folkbibliotek är öppna för alla, men huvudparten av bevismaterialet tyder på något annat”, heter det exempelvis.

Författarna går igenom flera intressanta frågeställningar på ett engagerande och läsbart sätt. Jag vill särskilt framhålla de tre mittersta kapitlen (3-4-5) som analyserar begreppet social exklusion samt behandlar den övergripande strategiska kontexten för de moderna bibliotekens verksamhet och leder läsaren in i en nyanserad och modern definition av begreppet fattigdom. Våldigt sorglig läsning egentligen, men också en

förutsättning för att få en inblick i alla de utmaningar som bibliotek och andra sociala, kulturella och kunskapsförmedlande miljöer, står inför.

Författarna efterlyser upprepade gånger tydliga strategier och modigt ledarskap hos politiker och bibliotekarier. På goda grunder. Däremot känner jag mig inte överbevisad om hur användbara de avslutande kapitlen är, där den så kallade ”behovsbaserade” modellen presenteras som svaret på alla problem. Modellen är konstruerad på ett sätt som påstås göra den till ”ett universellt koncept som kan användas överallt och alltid, på vilken biblioteksservice som helst.” Det är att ta till i överkant och kanske också att undervärdera läsarnas egna innovationstalanger och lust att själva välja väg. Men sammantaget är boken väldigt informativ och inspirerande och kan varmt rekommenderas. Läs den!

ELSEBETH TANK

Utvecklingskonsult

Översättning från danska: **EVA M. JÖNSSON**

**Tack alla biblioteksvänner
för ett gott 2012.
Vi önskar Er alla en God Jul
och ett Gott Nytt År.**

fo:ra

SSC Lindvalls

Energivägen 11, 952 31 Kalix. 0923-797 31
www.foramobler.se | Ett medlemsföretag i SSC

DANMARK

Åt rätt håll?

Varannan kommun ska spara på biblioteksbudgeten år 2013. Det framgår av Danmarks Biblioteksforenings tendensundersökning som besvarats av 95 av landets 98 kommuner (sex av dem som svarade var ännu inte klara med sin budget). Besparingarna är en aning mindre än tidigare år eftersom mer än sex av tio bibliotek fick reducerad driftsbudget redan 2012. Tendensen med de senaste årens nedskärningar i spåren av kommunalreformen ser generellt sett ut att vara bruten. Villkoren är dock olika för kommunerna. 51 måste spara medan 11 får en liten ökning av budget. Övriga får samma budgetnivå som år 2012. Några få bibliotek får mycket stora besparingar (upp till 11 procent). Det drabbar personal, material, öppettider och annat. Två av dem som ska spara mest måste lägga ner filialer och två drar in sin bokbussverksamhet. Resultatet av tendensundersökningen kan naturligtvis förändras, eftersom inte alla kommuner hunnit svara fullständigt. Danmarks Biblioteksforenings tidigare års tendensundersökningar har dock slagit in.

Andra tendenser: Omkring 40 procent arbetar med en politiskt antagen biblioteksplan. Under 2013 ökas öppettiderna även på huvudbiblioteken. De så kallade "meröppna biblioteken" (med delvis självbetjäning) blir allt fler.

Kulturstyrelsen delar ut 19 miljoner kronor under 2013 till utvecklingsbidrag och 108 ansökningar har inkommit. De flesta (26 stycken) kommer från skolbiblioteksområdet. Bland övriga märks projekt som rör "förmedling i öppna bibliotek" och "bibliotek och medborgarservice". Enligt Kulturstyrelsen finns en tydlig ökad tendens till ett önskat samarbete mellan

barn- och skolbibliotek, speciellt från folkbibliotekens sida. I slutet av januari blir det klart vilka projekt som får bidrag.

(Danmarks Biblioteker 2012:8, www.db.dk/budget2013, www.kulturstyrelsen.dk)

TYSKLAND

100-årsjubileum

I oktober firade Deutsche Nationalbibliothek sitt 100-årsjubileum. Hundra år är ingen imponerande ålder för ett nationalbibliotek, men den låga åldern har sina historiska orsaker. Den tyska bokhandlarföreningen, Börsenverein der Deutschen Buchhändler, grundade i oktober 1912 "Deutsche Bücherei" med bidrag av kungariket Sachsen och staden Leipzig. Under andra världskriget bombades biblioteket, men större delen av boksamlingarna hade då redan evakuerats. Efter andra världskriget och Tysklands delning blev "Deutsche Bücherei" DDR:s nationalbibliotek. Ett nytt tyskt bibliotek, "Deutsche Bibliothek", instiftades i Frankfurt am Main av staden, den västtyska bokhandlarföreningen samt de dåvarande brittiska och amerikanska militärområdesbefälhavarna. Efter Tysklands återförening slogs biblioteken samman under en ledning och fick i juni 2006 namnet Deutsche Nationalbibliothek. En krokig väg till ett nationalbibliotek med två hemorter – Leipzig och Frankfurt am Main.

(BuB Forum Bibliothek und Information 2012:10, www.dnb.de, m.fl.)

USA

Bokens makt

Hur formas ett lands kultur? Library of Congress har satt samman en lista, "Books That Shaped America", som försöker skildra vilken litteratur som format USA. Ett sådant urval är naturligtvis lika svårt att göra som en lista över ett lands litterära kanon och väcker invändningar och diskussioner. Det är just det som är meningen. Library of Congress uppmanar USA:s invånare att läsa och diskutera titlarna på listan och föreslå andra. Det är inte frågan om de litterärt "bästa" böckerna, även om många är det. Inte heller handlar det nödvändigtvis om de böcker som läses mest; påverkan kan ju

också ske indirekt. Alla genrer och typer av texter finns med: romaner, barn- och ungdomsböcker, läro- och debattböcker, biografier, geografi, naturvetenskap, journalistik, western, etc.

Den äldsta boken är från 1751, den yngsta från 2002. Från 1700-talet återfinns bl a *The Federalist*, Thomas Paines populära under pseudonym skrivna almanacka *Poor Richard* (med goda råd om hur man lyckas i livet), Amelia Simmons *American Cookery* (1796) (med speciell amerikansk mat: majs, squash, pumpa etc.) och slutligen *A Grammatical Institute of the English Language* av Noa Webster (1783), som hävdade att vårdad amerikanska var viktig för att skapa en oberoende nation.

Bland de skönlitterära verken återfinns även titlar som man känner igen från ALA:s "Top 100 Banned/Challenged Books: 2000-2009". Dit hör *Of Mice and Men* av John Steinbeck, *The Adventures of Huckleberry Finn* av Mark Twain, *Catcher in the Rye* av J.D. Salinger, *To Kill a Mockingbird* av Harper Lee, *Beloved* av Toni Morrison, *Brave New World* av Aldous Huxley och *Slaughterhouse-Five* av Kurt Vonnegut. De hör alltså till de titlar som anses ha påverkat mest, men som ändå motarbetats mest! (www.loc.gov, www.ala.org)

INTERNATIONELLT

Heta e-böcker

Den stora striden om e-böcker fortsätter även utanför Europa och EBLIDA. I USA tex hade en majoritet av ALA:s biblioteksorganisationer i november undertecknat en gemensam protest mot förläggare och distributörer, som enligt ALA, har etablerat en orättvis och oacceptabel prissättning vid försäljningen av e-böcker till biblioteken.

OECD:s rapport "E-books: Developments and Policy Considerations", som offentliggjordes 29/10, ger en analys och summering av data om utvecklingen hittills, samt den internationella samarbetsorganisationens syn på den växande e-boksmarknaden. OECD uppmanar ländernas regeringar att ta på sig en starkare roll i utvecklingen och utarbeta lagar som är klara och tydliga för både brukare och utgivare. (www.ala.org, www.oecd-ilibrary.org)

BiblioteksGUIDE i mobilen

WAGNER

www.wagnerform.se

Fantasin växer

Plusserien. Nu med ännu större växtkraft.

Färgglädje, kreativitet, inspiration. Det är några av de mervärden du får med våra Plus-möbler. Här finns bokhyllor, bilderbokslådor och exponeringstorn som lockar fantasi och läslust. Och nu kommer våra nya, glada barnbord i serien. Se mer på www.eurobib.se

Eurobib
direct

Fantasyns bibliotekarier

I fantasylitteraturen är allt möjligt, som att en orangutang kan arbeta som universitetsbibliotekarie. I den underhållande och välskrivna uppsatsen "Plocka löss och bestraffa mäktiga trollkarlar" analyserar Eva Carolyn Cyrén tre gestalter i fantasylitteraturen.

EN 300 KILO tung orangutang av hankön. En kvinna som påminner både om en bulldog och en mus och en annan kvinna som liknar en utsulten gam.

Det är beskrivningar av tre bibliotekarier som Eva Carolyn Cyrén analyserar när hon använder fantasylitteraturen för att undersöka och problematisera bilder om och stereotyper av bibliotekariens makt, roller och relationer.

Orangutangen återfinns i Terry Pratchetts romanserie *Skivvärlden*, den bulldogsliknande kvinnan är Elinor Loredan i Cornelia Funckes *Bläcktrilogi* och bibliotekarien som liknar en gam är Madame Pince i J. K. Rowlings romaner om Harry Potter.

I fantasygenren är det som bekant fritt fram att strunta i rimlighet och realism – naturlagar och rationalitet kan upphävas. Frågan är då i vilken utsträckning dessa tre framgångsrika fantasyförfattare använder sig av genrens möjligheter när de skildrar bibliotekarien.

Bilden av bibliotekarien i olika former av populärkultur är ett tämligen väl utforskat område, men Eva Carolyn Cyrén konstaterar att det saknats en fördjupad undersökning av just fantasylitteraturens bibliotekarier.

Utifrån ett genusperspektiv, med teoretisk förankring och inspiration relaterad till både Michel Foucault och Judith Butler närläser hon sammanlagt fjorton romaner av de tre författarna i avsikt att bidra till något annat än "ett vitt, heterosexuellt, manligt medelklassperspektiv".

Pratchetts bibliotekarie är alltså en orangutang, för en människa som genom "en magisk olyckshändelse" har förvandlats till ett stort och därmed potentiellt hotfullt djur. Bibliotekarien, som inte har något namn, kan bara kommunicera med gutturala läten men han blir ändå förstådd av studenter och andra som

besöker Osynliga universitetets bibliotek i staden Ankh-Morpork. Bibliotekarien/orangutangen är också sportig, han spelar keyboard i ett rockband och tar gärna ett glas på riktigt sunkiga barer. Och det är lätt att se kontrasten till den stereotypa bild av manliga bibliotekarier som veka och feminiserade.

I *Bläcktrilogin* (*Bläckhjärta*, *Bläckmagi* och *Bläckdöd*) har böcker och litteratur genomgående en framskjuten roll. Huvud-

personen Meggies pappa är bokbindare. Han kan genom att läsa högt förvandla romangestalter till levande människor och omvänt få dem att, lika bokstavligt, försvinna in i böckernas värld. Elinor Loredan är Meggies mammas möster som lever ensam i ett hus fyllt av böcker. Utan att vara traditionell bibliotekarie är Elinor Loredan sysselsatt på heltid med en enorm boksamling samt med relationer till ett fåtal utvalda användare.

Madame Pince är skolbibliotekarie vid Hogwarts School of Witchcraft and Wizardry och hon har inte någon stor plats i J. K. Rowlings berättelser om Harry Potter. De gånger hon förekommer är dock hennes karaktär tydlig. Hon är aggressiv och misstänksam mot besökarna, en bibliotekspolis som gör att Harry Potter får använda sin osynlighetsmantel för att ostört kunna vistas i biblioteket. Madame Pince personifierar därmed en motsättning mellan vuxna och barn men också mellan bibliotekarie och låntagare.

Madame Pince och de andra bibliotekarierna är knappast några snyggingar. När det gäller kvinnorna används också välbekanta stereotyper för att markera att de ser trista ut. När Meggie första gången möter Elinor Loredan får läsaren veta att hon har musgrå tröja, askgrå kjol samt grått hår.

Gemensamt för de tre fantasy-bibliotekarierna är att de har ett hängivet och i hög grad beskyddande förhållande till bokbeståndet de ansvarar för. För Madame Pince och Elinor Loredan är böckerna de enda livskamraterna eller till och med barn som måste räddas undan människors smutsiga fingrar.

Terry Pratchetts bibliotekarie har inte samma fientliga förhållande till besökare i allmänhet som de två kvinnliga bibliotekarierna.

Han skildras inte heller som isolerad i biblioteket utan också som engagerad och aktiv i det omgivande samhället. Madame Pince och Elinor Loredan däremot, håller sig i samma lokaler som sina älskade böcker. De beskrivs som ett slags maktthavare men deras revir är begränsade. Och trots det ibland öppet aggressiva förhållandet till besökare uppfattas bibliotekarierna som mer besvärliga och tråkiga än som farliga.

Uppsatsförfattaren konstaterar vidare att själva biblioteket framstår som en trygg plats, en där man vill vara. Problemen, hoten och aggressionerna kommer istället från bibliotekarierna.

Uppsatsen undersöker i huvudsak bibliotekarien

Eva Carolyn Cyrén
Plocka löss och bestraffa
mäktiga trollkarlar.
Representationer av
bibliotekarier i fantasy-
litteraturen.

EXAMENSARBETE BIBLIOTEKS- OCH
INFORMATIONSVETENSKAP FÖR MASTER-
EXAMEN INOM ABM-MASTERPROGRAM-
MET, LUNDS UNIVERSITET, 2011.

Om omställningen från tryck till digitalt

JAG ÄLSKAR MAGASIN, blaskor, journaler, tidningar och tidskrifter. Ju tjockare papper desto bättre. Från den boksynta lärdomen i BIBLIS (bli medlem!) till de närmast doftande recepten i Lucky Peach eller de gryniga hemma hos-bilderna i anti-inredningstidningen Apartamento.

Men på den digitala fronten finns det inte så mycket att hurra för. DN+ erbjuder en suboptimal läsupplevelse på så många vis medan jag i fallet med The New Yorker är beredd att bortse från den klumpiga inramningen på iPad för att få komma åt de långa, och perfekt kommaterade, artiklarna. Klippa och klistra? Glöm det! The Guardian gör dock, till ett rimligt pris, något bra med sin paddversion av tidningen men den tycker fortfarande att jag ska vänta på ett nytt nummer varje dag.

Det roligaste, eller sorgligaste beroende på hur man ser på det, är de instruktionsfilmer som just The New Yorker – en tidning som gett ut ett nummer varje vecka sedan 1925 – har gjort. Kända skådespelare, som Lena Dunham (hon från "Girls") och Jon Hamm (han från "Mad Men") förklarar – förvisso på ett ironiskt sätt – hur man ska använda tidningen i appen. Som om det behövdes instruktioner för hur man bläddrar och läser!

Lyckligtvis finns det de som kämpar mot meningen i internet-ordspråket "tl;dr" ("too long, didn't read") och försöker hitta på nya sätt att locka till läsning av också långa artiklar och inte bara 140 teckens-tweets. Självklart kommer det inte från de etablerade aktörerna som förlagen, utgivarna och drakarna. De har kört fast i modden, tyngda av decenniernas erfarenhet och kunskap om hur man skapar, distribuerar och, framför allt, tar betalt för innehåll.

En av dem är den synnerligen välformulerade skribenten och formgivaren Craig Mod som i en rad essäer försökt beskriva hur man bäst formger en läsupplevelse på nätet. Han exemplifierar med den lilla mobila tidningen "The Magazine" och förlaget "Matter", som båda försöker gjuta nytt liv i ett stelnat medium. Det senare samlade in tillräckligt mycket donerade pengar via Kickstarter (jag bidrog själv med en liten summa, för jag tyckte idén var så bra) för att dra igång ett digitalt förlag som vill ge ut högkvalitativ vetenskapsjournalistik, en form av skrivande som tyvärr har fått stryka på foten i omställningen från tryck till digitalt de senaste åren.

Det finns en enorm potential i långformig läsning (inte böcker, inte tidningar, inte webbplatser eller bloggar – något annat). Om man bara vågar kasta ut några sanningar från förr, och framför allt vågar frikoppla sig från tryckvärldens konventioner när man ska ta steget digitalt. Man kan behöva kasta ut både barnet och badvattnet för att kunna börja utforska hur man kan fokusera på innehållet och berättelserna som inte berättats än, och inte hänga upp sig på formalia som inte passar i en digital värld.

Jag såg själv många likheter mellan bloggarna när de dök upp, och fanzine-kulturen – handsnidade publikationer, egensinniga perspektiv och kontroll över produktionsmedlen, för att använda ett något bedagat uttryck. Det handlade mycket om att uppfinna en ny genre, född av nätet. Sedan, som det nästan alltid sker, övertogs initiativet av starkare krafter men det kan vi ta i en annan krönika.

Men nu är det tidskriften som håller på att omformas och uppfinnas på nytt. Och om man vill inspireras till nya lösningar är det dit, snarare än mot e-böckerna som man ska rikta sin uppmärksamhet. För små kulturtidskrifter kan räddningen mycket väl finnas i att tänka digitalt *först*, snarare än i eftertankens kränka blekhet.

men man kan notera att biblioteken som skildras, signalerar generösa ytor och självklara resurser. I fantasy-litteraturen kan nämligen också ett skolbibliotek som Harry Potters ha lika stora samlingar som ett större universitetsbibliotek.

Till det tankeväckande med den påfallande välskrivna och definitivt underhållande uppsatsen är att den visar hur författaren utnyttjar fantasygenrens förutsättningar.

Friheten eller rentav påbudet att upphäva realistiska överenskommelser kan användas till sådant som att göra en manlig bibliotekarie till en sportig orangutang som klarar jobbet utan att kunna prata. Men fantasyförfattare kan också ta sig friheten att avstå från att förändra den populärkulturella stereotypen som visar kvinnliga bibliotekarier som foträta, fula och tråkiga.

90 SVENSK INSAMLINGS KONTROLL

Tusentals barn drömmer inte om en jul hemma

Hjälp utsatta barn i jul. Skänk 50 kr, sms:a bris50 till 729 09. Tack för din gåva.

bris.se | PG 90 15 04-1 | **BRIS**

Notiser

Barnens Polarbibliotek firar

UNDER 15 år har Barnens Polarbibliotek speglat barnens skapande via webbplatsen där

barnen kunnat medverka med egna historier, dikter, sagor eller ritat, spelat och fått boktips. Nu ger Norrbottens Länsbibliotek, som driver webbplatsen, ut en tidning med barnens alster.

Bibliotekskonsulenter Ann-Catrine Westerberg och Thérèse Nyström drog igång webbplatsen den 15 augusti 1997. Bland det första som föddes var loggan, snögubben med en snowboard. Barnens Polarbibliotek ville då lyfta fram användarnas egna kunskaper om sin plats för att synliggöra Nordkalotten och Nordkalottens barn.

Det vill man fortsätta med, så nästa år byter man namn till polarbiblo.se.

Under 2010/2011 hade webbplatsen närmare 18 000 besök per år och en majoritet av användarna är flickor. Den 20-sidiga tidningen med teckningar, dikter och andra alster kan beställas via eva.lidstrom@nll.se

ÅE

Årets nytänkare cyklar

ÅRETS NYTÄNKARE i biblioteksbranschen är initiativtagarna till "Cycling for libraries": Jukka Pennanen, Nationalbiblioteket i Finland och Mace Ojala från Helsingfors stadsbibliotek. Det är företaget Axiell, leverantör av IT-lösningar för bibliotek och arkiv, som ligger bakom Nytänkarpiset.

När "Cycling for libraries" anordnade årets cykeltur från Vilnius till Tallinn (28 juli till 7 augusti) lockade det över hundra biblioteksanställda från hela världen som deltog i evenemanget där målet är att nätverka, debattera och sprida erfarenheter via sociala medier.

– Vi är oerhört stolta över det fina priset. "Cycling for libraries" är det roligaste jag har arbetat med under min karriär och nu får vi mer energi till att utveckla eventet till nästa år, säger Mace Ojala från Helsingfors stadsbibliotek.

"Cycling for libraries" vänder sig till alla som arbetar i biblioteksbranschen och innehållet kretsar kring bibliotek i form av workshops och debatter (se BBL nr 6/7-2012). Alla erfarenheter dokumenteras och sprids genom filmer och bilder på Facebook, bloggar och Flickr. Bara på Flickr har eventet 4 000 följare.

– Under resan besökte vi både stora och små bibliotek för att träffa kollegor och uppleva omgivningarna. Deltagarna hade också egna hemläxor med fokus på problemorientering i biblioteksbranschen. Med vårt cyklande event värnar vi också om miljön och främjar en ekologisk livsstil, säger Mace Ojala.

Tre bidrag var nominerade av en jury bestående av

bibliotekspersonal på Västerås stadsbibliotek, bibliotekschefen på Mälardalens högskola, bibliotekskonsulenter från Sörmland och Västmanland samt en representant från Axiell. Vinnarna "Cycling for libraries" röstades fram av biblioteksanställda i hela Norden som fick välja mellan tre nominerade bidrag.

Förra året delades priset ut till Elin Nord för att hon tidigt har använt webben som ett redskap i biblioteksarbetet, först som socialbibliotekarie i Högsbo därefter i Digitala biblioteket vid huvudbiblioteket i Göteborg.

ÅE

Nytt nordiskt barnbokspris

NORDISKA RÅDET har beslutat att instifta ett nordiskt barn- och ungdomslitteraturpris. Priset kommer att delas ut årligen med start 2013.

Förslaget om ett nytt pris på barnlitteraturområdet fördes initialt fram av de nordiska kulturministrarna och vann alltså gehör hos Nordiska rådets parlamentariker. Sedan tidigare delar Nordiska rådet varje år ut ett litteraturpris (som är det äldsta av rådets priser, firar 50-årsjubileum i år), ett musikpris, ett filmpris och ett natur- och miljöpris.

Det nyinstiftade barn- och ungdomslitteraturpriset kommer att ges för ett litterärt verk, skrivet för barn och unga, på ett av de nordiska ländernas språk. Huruvida de nationella minoritetsspråken – i Sveriges fall är de fem – finska, samiska, meänkieli, romani chib och jiddisch kommer ifråga är oklart.

Prissumman blir densamma som för Nordiska rådets andra priser: cirka 47 000 euro.

Priset ingår i ett samlat lyft för nordisk barn- och ungdomslitteratur som omfattar ökat översättarstöd, stöd till nätverk och till aktiviteter som direkt involverar barn och unga. Med detta lyft vill de nordiska kulturministrarna slå ett slag för den nordiska språkgemenskapen.

– I Norden har vi traditionellt sett en barn- och ungdomslitteratur som är på en mycket hög nivå och som även åtnjuter ett brett internationellt erkännande. Barn- och ungdomslitteraturen är en viktig del av den nordiska självförståelsen. Jag är därför mycket glad över att man kunnat samla ett brett politiskt stöd för att skapa ett nordiskt pris för den här litteraturen, säger Norges kulturminister, Hadia Tajik.

HZ

Lilla Hjärtat i Bibliotekskalendern

I BTJ:S Bibliotekskalender för 2013 är Lilla Hjärtat ingen kontroversiell figur om man ska döma av de uteblivna reaktionerna. Inte en enda bibliotekarie har hört av sig till BTJ angående det kanske olämpliga i att ha den omdebatterade och hårt kritiserade rasistiska stereotypen i Bibliotekskalendern.

Förra året var Bibliotekskalendern illustrerad av den finska illustratören Markus Majaluoma. Eftersom BTJ har verksamhet i både Finland och Sverige växlar representanterna och i år var det så dags för en svensk illustratör. Valet föll på Stina Wirsén som är en uppskattad barnboksillustratör av framför allt kalenderns målgrupp, bibliotekarierna, menar Erik Liedberg, affärschef för bland annat BTJ förlag. Kalenderns omslag är nygjort för ändamålet medan figurerna i inlagan är hämtade från Wirséns tidigare böcker. Bibliotekskalendern gick till tryck i början av augusti och större delen av upplagan är distribuerad.

– Vi har naturligtvis, som alla förlag, ett ansvar för att vår utgivning inte bidrar till att sprida arketypiska eller rasistiska budskap. Det är vår bedömning att Bibliotekskalendern 2013 inte gör detta. Det är alltid problematiskt när ett verk, oavsett om det är en illustration eller en text, riskerar att uppfattas som kränkande.

– Vi gör alltså bedömningen att vår Bibliotekskalender 2013 inte löper risk att kränka någon. Och fram till dess att Biblioteksbladet kontaktade oss har vi inte fått någon som helst kommentar angående att Lilla Hjärtat ingår i Bibliotekskalendern 2013, menar Erik Liedberg.

Debatten om barnboksfiguren Lilla Hjärtat och barnfilmen *Liten skär och alla små brokiga* som en rasistisk stereotyp av svarta blev för mycket för förlaget Bonnier Carlsen som stoppar, på initiativ av illustratören själv, sex böcker.

– Hade illustrationsbeslutet fattats efter det att debatten om Lilla Hjärtat startat så hade vi antagligen inte inkluderat just den figuren i vår kalender. Nu är det ju mer ett hypotetiskt resonemang eftersom Stina, vad jag förstår, har beslutat sig för att inte fortsätta med att teckna Lilla Hjärtat, avslutar affärschefen på BTJ förlag.

På Stockholm stadsbibliotek har en urvalskommitté beslutat sig för att Stina Wirséns böcker om figuren Lilla Hjärtat även fortsättningsvis ska gå att låna bland annat för att man, i likhet med Erik Liedberg, anser att syftet inte har varit att sprida arketypiska eller rasistiska idéer.

ÅE

BAKGRUND:

Joanna Rubin Dranger, professor i illustration vid Konstfack, menar att Lilla Hjärtat är en rasistisk stereotyp och inte en illustration av ett barn. Lilla Hjärtat är en exakt och övertydlig illustration av ett vitt kolonialt bildarv där stereotypen av en svart är en ikon av "den andre". Allt som står i kontrast till den egna vitheten överdrivs, den kolsvarta huden, de gigantiska läpparna, de vilda och tok-roliga frisyerna. Illustratörerna Ann Forslind och Gunna Gråhs menar att det i journalistiken har saknats en bildanalys av Pickaninnygestalten i sin rätta kontext: "Eller diskutera hur den och Lilla Hjärtat förhåller sig till afrikansk folkkonst. (Som Stina själv refererade till.) Eller synliggöra (som vi försökte göra i vår refuserade replik) alla de illustratörer som i nära nog 30 års tid tecknat svarta barn i svensk barnbok. På en timme hittade vi 60, Stina Wirsén inkluderad. Ingen verkar ha varit särskilt 'rädd'. Ingen har heller hemfallit till förlagor som ger onda och otidsenliga associationer", skriver till exempel de bägge i DN (29.11.2012).

OPEN LIBRARY SOLUTIONS
önskar er en riktigt

God Jul

Nytt år Nya produkter Nya ägare
NYA CS LIBRARY 3.7i ÄR HÄR

openlibrarysolutions.com

 **OPEN LIBRARY
SOLUTIONS**

Notiser

Prisad bibliotekarie

JENNY LINDH, bibliotekarie på Bibliotek Plattan i Stockholm, har tilldelats Kulturpriset till Adam Brombergs minne 2012. Hon får det för sin Fråga bibliotekarie-spalt som publiceras i DN:s bokbilaga om lördagarna.

Juryns motivering: *Med sina rappa och originella texter i DN:s bokbilaga sänker Jenny Lindh tröskeln till läsandet och litteraturen och visar hur hon som bibliotekarie på ett annorlunda och underhållande sätt kan locka till läsglädje.*

Kulturpriset Till Adam Brombergs minne ska tillfalla en person, organisation eller institution som med entusiasm, engagemang och idériedom arbetar för boken och läsandet.

Adam Bromberg startade Brombergs Bokförlag 1975 och var verksam som bokförläggare fram till sin död 1993. Priset har delats ut sedan år 2000. Prissumman är 50 000 kr.

Förra året fick Bokhora.se motta priset, året dessförinnan gick det till Martina Lowden.

Jenny Lindh tog emot utmärkelsen i Berwaldhallen i samband med arrangemanget "Med hjärtat för boken" – en kväll om ordet och läsandet som i början av november gick av stapeln för tionde året i rad i bokförlaget Brombergs regi.

HZ

FOTO: ANNA-LENA AHLSTRÖM

Ny chef för Centrum för Lättläst

I **MITTEN** av januari nästa år börjar Ann Katrin Agebäck sitt nya chefsjobb på Centrum för Lättläst. Hon efterträder Bror Tronbacke som går i pension efter att ha varit med sedan starten 1987. Idag arbetar cirka 30 personer vid Centrum för lättläst, som bland annat producerar nyheter, information och litteratur på lätt svenska.

– Vi är mycket glada över att Ann Katrin Agebäck nu tillträder som chef, konstaterar Caroline Liber, ordförande för Centrum för Lättläst.

– Organisationen står inför flera viktiga utmaningar och vi tror att Ann Katrin, med sin långa och gedigna erfarenhet, kan leda och utveckla verksamheten på ett gynnsamt sätt.

Ann Katrin Agebäck har tidigare arbetat som kanslichef på Medierådet under åren 1995 – 2010. Därefter har hon arbetat som seniorrådgivare på det nybildade Statens medieråd. Dessförinnan har hon bland annat arbetat som filmcensor vid Statens biografbyrå, varit ledamot i Kammarrätten i mål om granskning av film samt lärare och studievägledare i filmvetenskap vid Stockholms universitet. Ann Katrin Agebäck sitter även i EU-kommissionens expertgrupp kring medie- och informationskunnighet och har varit projektledare för EU-finansierade projekt om barn, unga och internet.

ÅE

Biblioteken i topp

NÄSTAN ALLA kommuner (95 procent) har fysiskt tillgängliga bibliotek. Det visar en rapport från Handisam, myndigheten för handikappolitisk samordning.

Handisam har undersökt läget i kommunerna vad gäller tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Inom kultur- och fritidsområdet är biblioteken den anläggning som har bäst tillgänglighet. När det gäller exempelvis idrottsanläggningar och Kulturskolan är nästan fyra av tio otillgängliga för människor med någon form av funktionsnedsättning. Tack vare biblioteken finns det ett exempel på en verksamhet som gjorts tillgänglig för alla, i nästan varje kommun.

ÅE

Europeana får svenskt bidrag

EUROPAS DIGITALA bibliotek, Europeana, får 100 000 kronor av regeringen.

– Europeana är ett stort europeiskt samarbetsprojekt och viktigt även för det svenska nationella arbetet med att digitalisera kulturarvet, säger kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth.

Det digitala biblioteket ger tillgång till digitalt material från hela Europa. Innehållet består av böcker, tidningar, fotografier, film, audiovisuella verk, arkivhandlingar, museiföremål mm. Sverige hade fram till september 2012 levererat drygt 2,2 miljoner kulturarvsobjekt till Europeana vilket motsvarar mer än 10 procent av Europeanas innehåll. Det gör Sverige till det tredje största leverantörsländet efter Frankrike och Tyskland.

ÅE

Ny plats för världens litteratur

I **SLUTET** av november lanserades webbplatsen världslitteratur.se – som delvis bygger på och ersätter den tidigare sajten macondo.nu.

Världslitteratur.se är del av ett projekt som drivs av Världsbiblioteket i Solidaritetshuset – ett föreningsdrivet specialbibliotek i Stockholm med media om globala rättvisefrågor och världslitteratur – som syftar till att lyfta fram världslitteraturen, det vill säga litteratur från Afrika, Asien och Latinamerika. Projektledare för världslitteratursatsningen och tillika webbredaktör är Maria Bergstrand.

På sajten presenteras författare och deras översatta verk. Man hittar författarbiografier, presentationer av översatta romaner, dikter och noveller i antologier samt litteraturhistoriska artiklar om olika länder och världsdelar. Dessutom presenteras nyheter, uppgifter om litterära pris, recensioner, länkar till andra webbsidor om litteratur och författare m m.

Ambitionen är att täcka de flesta översatta romanerna och diktsamlingarna. Även essäer och fackböcker tas upp, liksom antologier och barnböcker. Sajten kommer att fyllas på, uppdateras och utvecklas kontinuerligt.

En annan ambition är att arbeta mer för att tillgängliggöra moderna klassiker från Afrika, Asien, Mellanöstern och Latinamerika.

Med Världslitteratur.se vill man ge kunskap om och inspirera till nya upptäckter bland världens litteratur. På sajten finns också en egen ingång för pedagoger och elever med material som studiehandledningar. Även för Bokcirklar finns handledningar och läsguider.

HZ

Geblod.nu
BLODGIVNING I SVERIGE

Hylte satsar på Koha

I MITTEN av oktober gick startskottet för Projekt Koha – ett samarbete mellan Hyltebiblioteket och Regionbibliotek Halland.

Hylte kommun har som hittills enda kommun i Sverige valt det fria systemet Koha som sitt biblioteksdatasystem för framtiden. En migrering till Koha genomförs 2012–2013 i samarbete med Regionbibliotek Halland i ett projekt finansierat av Region Halland.

Bibliotekssystemet Koha är ett fritt datasystem för bibliotek med en licens som låter alla fritt använda, modifiera och sprida systemet vidare till andra. Det ägs och utvecklas i en global gemenskap av bibliotek, enskilda och företag. Att varje användare uttryckligen äger sitt system gör att den som har kompetensen själv kan utveckla och underhålla systemet. Den som inte vill göra det kan vända sig till något av de 30-tal företag runtom i världen som säljer Koha-relaterade tjänster. Till skillnad från de system som dominerar marknaden idag, ska det också vara enkelt att byta leverantör men behålla sitt system.

Varför ger sig då ett litet kommunbibliotek, med en mycket slimmad personalstyrka, obefintlig teknisk kunskap och dålig ekonomi, in i ett sådant här projekt? Monica Falk, Biblioteks- och kulturchef i Hylte:

– Vi tror på kombinationen det fria bibliotekssystemet Koha och den fria, nationella LIBRISKatalogen som ett nytt tekniskt intressant och ekonomiskt alternativ för folkbiblioteken i Sverige. Vi har den praktiska kunskapen om vad ett bibliotekssystem ska innehålla för att vara ett effektivt arbetsredskap, och har krav på ett administratörsvänligt system för all bibliotekspersonal samtidigt som vi vill utveckla servicenivån för våra användare.

Med andra ord: bättre och fler tjänster, mer användar- och administratörsvänligt och billigare. Genom att implementera Koha räknar man med att halvera kostnaden, det handlar om cirka 100 000 kronor.

Att inte fler hoppat på Koha-tåget kan bero på att det kan vara lite knöligt att byta system.

Inom ett år är det tänkt att systemet ska vara i drift.

Mer om Hylte och Koha-projektet blir det förhoppningsvis i ett kommande nummer av BBL.

Under tiden kan man läsa mer på Projekt Kohas webbplats: <http://tinyurl.com/chjo3zw> och på Region Hallands blogg.

HZ

BHS söker ny prefekt

UPPDRAGSPERIODEN FÖR prefekten vid Bibliotekshögskolan i Borås, Margareta Lundberg Rodin, närmar sig sitt slut i juni 2013. Högskolan i Borås kommer därför att rekrytera en ny prefekt nästa år.

Margareta Lundberg-Rodin har varit prefekt vid institutionen för biblioteks- och informationsvetenskap i Borås sedan 2007. Hon tillhörde de första studenterna vid BHS som 1974 gick ut med en bibliotekarieexamen i bagaget. Margareta Lundberg Rodin har även varit biblioteks- och kulturchef i Kungsbacka kommun och har styrelseuppdrag i Svensk Biblioteksförning. Hon har även forskat och lagt fram en lic. avhandling med titeln *Chefer i korstryck. Att hantera krav i politiskt styrda organisationer* (2010). Under våren nästa år kommer en längre intervju med Margareta Lundberg Rodin att publiceras i Biblioteksbladet.

Senast 6 januari 2013 ska ansökan till BHS vara inne.

ÅE

**Vi önskar
alla våra kunder
En Riktigt
God Jul &
Gott Nytt År**

KIITOKORI
SPECIAL VEHICLES
www.kiitokori.fi

**Vi gratulerar
Luleå Bibliotek
till årets bokbuss!**

EN HEL LITEN bok, bara drygt nittio sidor, om en arg bibliotekarie som så till den grad tju-sade Carin Mannheimer att hon bara öste lovord över den i ett radioprogram tidigare i höst. Det är lätt att förstå att en dramatiker som Carin Mannheimer tänder på Sophie Divrys *Kod 400* – i rätt händer skulle den passa ypperligt för scenen avgränsad som den är både vad det gäller tid, rum och personage. Sophie Divry är fransyska, bor i Lyon, arbetar som journalist och *Kod 400* är hennes debutroman.

Man kan nog vara ganska säker på att många kollega till romanens huvudperson kommer att värja sig inför porträttet av den medelålders, ensamstående bibliotekarien verksam i en fransk landsortshåla. Åtminstone till det yttre känns bilden av bibliotekarien inte så lite daterad för att inte säga karikerad. Men möjligen kan någon känna igen sig i passionen, lidelsen och den i årtal härbärgerade ilska som damen ifråga bär på. Den får sitt utlopp när hon en morgon finner en uteliggare som övernattat i fåtöljen på hennes avdelning, geografi, i källarvåningens läsesal. Han blir den stumma mottagaren till varav hennes hjärta är fullt. Och det är mycket. Det framgår i den rasande monolog hon håller utan avbrott romanen igenom. Hon talar om författare, böcker, bibliotekens roll och om sitt eget liv. Hon är arg på det mesta. Bara en sådan sak som att klass 400 står outnyttjad sedan man flyttade språk till klass 800 gör henne alldeles vimmelkantig. Och genom allt svavelos vädras en kulturkonservatism som bara är förnamnet. Dagens litteratur ger hon inte mycket för, inte heller dagens ungdom: "urblåsta hö-säckar", som knappt kan läsa och sedan "inbillar sig att de ska inhämta kunskaper på biblioteket". För att inte tala om folk som skriver enfaldiga kommentarer i låneböckerna. Personahierarkierna i biblioteksorganisationen med de fiskeförnämna förstebibliotekarierna en trappa upp och som har bättre betalt än hon, har hon inte heller mycket till övers för men konstaterar samtidigt att samma "hemska" rangordning återfinns i hyllsystemen där fransk litteratur och historia utgör huvudklassernas "hovadel".

Läst

Kod 400
Sophie Divry
 Översättning:
 Marianne Öjerskog
 Sekwa

Hon är övertygad om att Melvil Dewey led av storhetsvansinne och att Napoleon var en barbar, inte bara för att fler fransmän strök med under hans krig än i första världskriget, utan även på grund av hans fiendlighet till böcker och bildning. Annat var det med fanbärarna i den franska revolutionen med Robespierre i spetsen som konfiskerade maktelitens tolv miljoner böcker med målsättningen att de skulle fördelas mellan olika offentliga bibliotek. Andra idoler är Eugène Morel – Frankrikes motsvarighet till Sveriges Valfrid Palmgren – Guy de Maupassant och så besökaren Martin, forskarstudenten i historia med den vackra nacken som hon drömmer om med den avståndsförälskades hela lidelse.

I det hårda lysrörsljuset i källarvåningens läsesal, där hon oförröttligt sorterar sina böcker efter Deweys klassifikationssystem, känner hon sig nedvärderad och inte uppskattad efter förtjänst men samtidigt som en "folkbildningens sista utpost".

Att vara bibliotekarie, säger hon, är allt annat än stimulerande – det liknar mest ett vanligt ackordsarbete. Men i en annan passus kan hon utbrista: "Jag utför ett ansvarsfullt, viktigt och intressant yrke där det krävs en mängd kvalifikationer."

De tvära kasten skapar onekligen ett sug i prosan.

Det låter kanske som ett rätt endimensionellt porträtt men det artar sig efterhand till ett mångfacetterat sådant när bibliotekarien avslöjar mer och mer om sig själv, sin ensamhet, sin isolering och sin kärlekslängtan. Under bitterheten och de lite smågalna utfallen brinner en stark låga för böcker, bibliotekets roll och för de besökare som inte känner sig så hemmastadda i biblioteket. Den oerfarne läsaren vill hon frälsa med ett vänligt och tålmodigt bemötande: "Jag har valt sida i striden kamrat. Jag stöder den ensamme, betryckte, olyckliga läsaren gentemot bokarméernas förkrossande auktoritet."

Man kan inte annat än tycka att hon valt rätt sida.

HENRIETTE ZORN

Aktuellt

från Svensk Biblioteksförning

material mailas till se@biblioteksforeningen.org

Tack för ett händelserikt och viktigt år!

De som bäst behöver biblioteken är de som använder oss minst. Klyftorna mellan de som har och de som inte har, mellan de som kan och inte kan, växer. Så vill jag sammanfatta de stora utmaningar som vi står inför idag. Vi behöver mer än någonsin en stark biblioteksförning som verkar för allas rätt till fri information och kunskap.

"Vår förening ska vara som en ärtä under madrassen", sa en medlem under styrelsens höstturné. Det är en bra liknelse, en ärtä som ständigt påminner om bibliotekens betydelse. Och vi kommer också, på Jan Eliassons direkta uppmaning till oss under Biblioteksdagarna i Norrköping, att fortsätta visa omvärlden på bibliotekens betydelse för demokratin och protestera när vi ser att utvecklingen går åt fel håll.

Under året som gått har vi visat att vi kan förändra. När vi inte var nöjda med regeringens förslag till ny bibliotekslag skrev vi en helt ny. När storförslagen ville bestämma över bibliotekens oberoende urval sade vi ifrån. När regeringen inte tar ansvar för resursslösandet visar vi på fördelarna med en nationell biblioteksstrategi. Vi delar våra kunskaper och erfarenheter med andra länders biblioteksförningar och vi stärker uppbyggnaden av Kenyas biblioteksförning. Som ledamot i IFLA:s styrelse kan jag med stolthet säga att Svensk Biblioteksförning är en viktig aktör även internationellt. Vi har också en stark kraft i BBL, vår egen och oberoende tidning som tio gånger per år både granskar och rapporterar kunskap, nyheter och debatt.

En genomgång av höstens motionsflod från riksdagens partier visar resultat. Flera partier tar tydlig ställning för e-bokens självklara plats på biblioteken, behovet av en nationell strategi och att skolorna följer skollagens påbud om skolbibliotek. Föreningen har syns och hörts i debatten och vi blir lyssnade på. Ibland har diskussionen till

och med blivit så högljudd att man skulle kunna tro att det finns de som tror att biblioteken liksom stora stygga vargen skulle kunna pusta och blåsa så hårt att hela bokbranschen skulle rasa samman. Det är naturligtvis inte sant. Det vi gjort är att tydligt försvara bibliotekens demokratiska uppdrag att tillgängliggöra information och kunskap i informationsfrihetens tjänst. Det utmanar och det är bra!

Allt detta skulle inte vara möjligt om vi inte var en organisation som har engagerade medlemmar i ryggen. Styrelsens ambition är att föreningen både ska vara en stark röst som förenar alla bibliotek och att vi ska arbeta på ett öppet och inkluderande sätt. Bara då är vi riktigt starka. Ett exempel på det är vårt förslag till ny bibliotekslag. Med hjälp av vårt utvecklingsråd kunde vi ge medlemmar möjlighet att komma med förslag och synpunkter under arbetets gång. Vi var också angelägna att inspirera andra remissinstanser genom att så tidigt som möjligt delge vårt förslag. Nu fortsätter vi att bevaka och påverka regeringens kommande proposition.

Jag vill å styrelsen vägnar tacka alla som med sitt medlemskap visar att föreningen är viktig. Oavsett om du aktivt deltar i en regionförening eller i något av alla våra nätverk och arbetsgrupper eller är medlem endast för att visa ditt stöd, hoppas jag att du känner att vi gör skillnad. Ju fler vi är, desto starkare blir vi. Jag lovar att styrelsen ska fortsätta sitt arbete för att stärka och värna bibliotekens grundläggande uppdrag. Till försvar för det fria ordet!

Inga Lundén
Ordförande

FOTO: ELISABETH OHLSSON WALIN

Kansliet önskar trevliga helger!

Svensk Biblioteksforenings kansli håller stängt från den 21 december till den 6 januari. Måndagen den 7 januari är vi på plats igen som vanligt.

Har vi rätta kontaktuppgifter till dig?

Tack alla ni som hörsammade vår uppmaning tidigare i höstas om att anmäla fel i kontaktuppgifterna. Om vi har korrekta uppgifter i medlemsregistret, får ni tidningen i tid och till rätt adress. Har vi er rätta e-postadress missar ni inga inbjudningar till regionföreningarnas trevliga aktiviteter eller nätverkens träffar. Och ni får senaste nytt via Medlemsinfo. Meddela dina ändringar till info@biblioteksforeningen.org eller ring 08-545 132 30.

Medlemsavgiften 2013

I slutet av november skickade vi ut avgiftsavin för medlemskap 2013. För att inte missa text första numret av Biblioteksbladet eller annan information från föreningen, vill vi påminna om att betalning skall vara föreningen tillhanda senast den 31 dec 2012 för att medlemskapet ska starta. Har du av någon anledning inte fått avin, är du välkommen att höra av dig till Eva Silverplats, es@biblioteksforeningen.org eller på telefon 08-545 132 30.

Var med och vinn "gratisplats" till Biblioteksdagarna 2013

Vi lottar ut 5 gratisplatser till nästa års Biblioteks-dagar. Om du har betalat din medlemsavgift senast den 10 januari är du med i lottdragningen om de 5 platserna. Vinsten gäller deltagaravgiften. Resa och boende bokar och betalar du själv.

Till alla medlemmar i Svensk Biblioteksforening Kallelse till Årsmöte 15 maj 2013

I enlighet med Svensk Biblioteksforenings stadgar paragraf 5 kallas alla medlemmar till årsmöte torsdagen den 15 maj, klockan 15.00.

Plats: Hjalmar Bergman Teatern, Conventum, Örebro. Valberedningen tar emot förslag på nya styrelseledamöter. Valberedningens sammankallande är Ellen Åberg, hon träffas på telefon 070-739 68 85 eller e-post valberedningen@biblioteksforeningen.org

Sista motionsdag 18 februari

Sista motionsdag är måndagen den 18 februari 2013. Medlem eller grupp som önskar att en viss fråga tas upp till beslut på årsmötet har att senast utsatt sista motionsdag skriftligt anmäla detta till kansliet: Svensk Biblioteksforening, Box 70380, 107 24 Stockholm.

Styrelsen

Sök bidrag för IFLA-deltagande 2013

Medlemmar i Svensk Biblioteksforening kan söka medel för deltagande i IFLA-möten.

Följande kriterier beaktas:

- Den sökande deltar aktivt i Svensk Biblioteksforenings arbete, är text ledamot av utvecklingsråd, verksamhetsgrupp, kommitté, är kontaktperson för ett nätverk mm.
- Den sökande deltar aktivt i IFLA:s arbete och kan inte få kostnadstäckning på annat sätt.

Av den totala stipendiesumman reserveras 25 procent att gå till första-gångsdeltagare på IFLA.

Ansökningsblankett finns på föreningens hemsida,

www.biblioteksforeningen.org

Sista ansökningsdag är 31 januari 2013.

Då det av IFLA:s regler framgår att arbetsgivaren ska ta på sig att finansiera den anställdes deltagande i IFLA-arbetet ska den sökandes arbets-givare motivera särskilt varför inte arbetsplatsen, helt eller delvis, kan finansiera IFLA-deltagandet. Detta gäller inte förstagångsbesökare på IFLA.

*Frågor besvaras av Wiviann Wilhelmsson, 08 - 545 132 32,
ww@biblioteksforeningen.org*

RADIO- TEATER- BIBLIOTEKET	DRÖMMAR OCH ANDRA REALITETER	 MÅSEN AV ANTON TJECHOV GERTRUD FRIDH SOM NINA	 RADIOTEATERBIBLIOTEKET DRÖMMAR OCH ANDRA REALITETER sverigesradio.se/radioteatern biblioteksforeningen.org
KAMELIADAMEN AV ALEXANDRE DUMAS D.Y. INGA TIDBLAD SOM KAMELIADAMEN	ETT DRÖMSPEL AV AUGUST STRINDBERG ANNIKA TRETOW SOM INDRAS DOTTER	POETEN OCH KEJSAREN AV WERNER ASPENSTRÖM GEORG RYDEBERG SOM KEJSAREN	
	YERMA AV FEDERICO GARCIA LORCA ANITA BJÖRK SOM YERMA	teater@sr.se sverigesradio.se/radioteatern biblioteksforeningen.org	

Radioteatern digitaliserar!

Svensk Biblioteksförning samarbetar med Radioteatern för att sprida deras nya satsning Radioteaterbiblioteket. SR digitaliserar äldre titlar och tillgängliggör dem på webben. Niclas Lindberg och Stina Oscarsson har bidragit med varsitt förord till den nya broschyren om satsningen.

Ladda ner den på vår webbplats eller beställ via info@biblioteksforeningen.org

Biblioteken verkar i allmänhetens tjänst. Folkbiblioteken är ett frihets- och demokratiprojekt som syftar till att frigöra mänsklig tanke och kraft genom att erbjuda fri tillgång till litteratur, kunskap och information i den form som efterfrågas. Det är den enskildes behov, uttalade och outtalade, och de behov som finns i det samhälle i vilket folkbiblioteket verkar som ska styra innehåll och utbud.

Biblioteken har därför i alla tider förhållit sig till de medel som genom vilken informationen har förmedlats. Biblioteken guidar och introducerar nya användare och stödjer införandet av ny teknik. Många medier, tryckta och digitala, gör biblioteket attraktivt och leder till ökad användning. Det är viktigt, inte minst för att motverka den digitala klyftan. Ytterst handlar det om demokrati och jämlikhet.

Därför välkomnar Svensk Biblioteksförning att Radioteatern nu öppnar sina arkiv. Biblioteken är gärna med och guidar!

Niclas Lindberg
 Generalsekreterare
 Svensk Biblioteksförning

Den första radiopjäsen sändes 11 januari 1925 och var skriven av Brita von Horn. Det är snart 90 år sedan och allt som sänts har inte sparats men vi uppskattar idag att vårt arkiv har uppemot 10.000 titlar och i år tar vi det första spadtaget för att bygga ett radioteaterbibliotek. För häri finns skatt av bildning, underhållning och kulturhistoria som av demokratiska skäl bör komma alla till del.

Det slår mig gång på gång när jag lyssnar till världsdramatiken att om vi bara kunde denna. Och hade den som refe-

RADIO TEATER BIBLIOTEKET

RADIOTEATERBIBLIOTEKET

SVENSK BIBLIOTEKS FÖRENING **PI** **sverigesradio**

FOTO GUN ARVISOSSON SOM LADY MACETH

renspunkt, skulle det inom oss alla finnas en så djupt rotad sanning att strävan efter makt och pengar aldrig leder till lycka och att våld aldrig löser några problem. Då tror jag att den omedelbara impulsen efter ett massmord på en biograf inte skulle vara att gå och köpa ett eget skjutvapen. För alla dessa berättelser är en påminnelse om att vårt sätt att tänka är inte det enda.

Stina Oscarsson
 Chef för radioteatern

Lo Claesson tillsammans med de två lärare som ska ha ansvar för biblioteket och två studenter som också ska ha ett visst ansvar.

Julgåvan till skolbibliotek i Kenya

Finken Education Center är en gymnasieskola som ligger i ett slumområde i Rongai, en förort till Nairobi, Kenya. Finken Education Center har ett interkulturellt utbyte med Fenix Kunskapscentrum, Vaggeryd med stöd av Internationella Programkontoret. Vaggeryds bibliotek är nu också delaktiga i projektet genom att Lo Claesson fått ett resestipendium från Svensk Biblioteksforening för att starta ett skolbibliotek på Finken Education Center. Tack vare sponsorpengar, bl.a. Svensk Biblioteksforenings julgåva, har det kunnat köpas in över 700 böcker som en grund till ett skolbibliotek. Det har köpts in läroböcker och skönlitteratur, men också sagor och bilderböcker för yngre på engelska och swahili. Bilderböckerna kommer att användas på lördagarna, då frivilliga studenter har aktiviteter för barn i området. En intelligande skola med barn i årskurs 1–4 kommer också att få låna från biblioteket. Vaggeryds bibliotek och biblioteksansvarig på Finken kommer att ha fortlöpande kontakt för utveckling av skolbiblioteket.

Lo Claesson, Vaggeryds bibliotek

Välkommen till Biblioteksdagarna i Örebro!

Biblioteksdagarna är konferensen som omvärldsspanar och blickar framåt. Under dagarna får du tillfälle att lyfta blicken och sätta in din verksamhet och dina arbetsuppgifter i ett större sammanhang.

Biblioteksdagarna är bibliotekens branschdag och en konferens för alla sorters bibliotek. På Biblioteksdagarna får du möjlighet att träffa kollegor med andra erfarenheter än dina. Biblioteksdagarna skapar möten över gränser.

Svenska och internationella storföreläsare varvas med after speech-tillfällen och seminarier. Nytt för i år är att dagarna erbjuder tydligare "spår". Ett spår lyfter fram ämnen som är aktuella för forskningsbibliotek, ett annat är inriktat på folkbiblioteksfrågor. Parallellt med dessa löper ett omvärldsspår som erbjuder seminarier med utåt-blickande inriktning.

Svensk Biblioteksforening arbetar för att synliggöra biblioteken och det gör vi utifrån fem perspektiv: kunskap och lärande, kultur och upplevelser, inspiration och utveckling, demokrati och informationsfrihet samt fristad och gemenskap. De fem perspektiven bildar strukturen för torsdag och fredag, 16–17 maj.

Torsdagen den 16 maj blir det stor fest på Örebro universitet. Som vanligt erbjuds studiebesök och i år kommer det att finnas mer tid för nätverkande än tidigare.

Mer information kommer inom kort på föreningens webbplats:

www.biblioteksforeningen.se/biblioteksdagarna

Föreningens stöd leder till forskning om e-böcker

Förra året lämnade Svensk Biblioteksforening forskningsinitierande stöd till ett projekt om e-böcker på bibliotek. Projektet ledde fram till en ansökan som nu glädjande nog beviljats 12 miljoner kronor från Vetenskapsrådet. Det är B&I-professorerna Elena Maceviciute, Tom Wilson och Lars Höglund vid Högskolan i Borås/Göteborgs universitet som står bakom projektet "E-bokens framväxt i ett litet språkområde: media, teknologi och effekter i det digitala samhället".

– Roligt! säger Svensk Biblioteksforenings generalsekreterare Niclas Lindberg. Tanken med det forskningsinitierande stödet är just att föreningen ska bidra till att det skrivs starka ansökningar inom forskningsområden med relevans för bibliotek. Och e-boken är verkligen ett viktigt forskningsområde.

Även andra B&I-projekt fick stöd från Vetenskapsrådet:

B&I-forskarna Jutta Haider, Sara Kjellberg och Olof Sundin vid Institutionen för kulturvetenskaper, Lunds universitet, har tillsammans med filosofiska institutionen fått VR-medel till projektet "Kunskap i en digital värld: tillit, trovärdighet och relevans på nätet".

Anna Lundh och Mats Dolatkah, Institutionen biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås, beviljades 4,5 miljoner till projektet "Läsning, tradition och förhandling: Läsaktiviteter i svenska klassrum 1967–1969". Anna Lundh presenterade sin forskning om lågstadielevs informationssökning på föreningens forskardag tidigare under hösten.

Kalendariet

Maila info till kalendariet: se@biblioteksforeningen.org
för vidare info se: www.biblioteksforeningen.org

30–31 januari, 2013, Stockholm

Framtidens bibliotek 2013

Under konferensen får du lära dig hur du kan skapa ett attraktivt bibliotek genom nya digitala lösningar och rätt lokaler. Hur kommer det sig att Danmark och Holland ligger i framkant för biblioteksmiljöer och ungas läslust – vad kan vi lära oss av deras exempel?

Mer information: www.conductive.se

21–22 mars, 2013 Umeå

Reclaim the library

De stora teknikförändringarna som biblioteken genomgått de senaste åren har gett biblioteken nya roller. Hur kan bibliotekens tjänster vara relevanta i en digital värld? Och på vilket sätt kan biblioteken vara med i utvecklingen av det demokratiska samhället? Vilka strategier har biblioteken för att integrera digitala tjänster och medier i medborgarnas vardag? Finns det plats för skönlitteraturen i framtidens bibliotek?

Konferensen riktar sig till verksamma inom hela bibliotekssektorn inom de nordiska länderna. Föreläsarna kommer från olika delar av Norden och representerar bibliotekets olika yrkesområden. Arr: Informations- och lånecentralen Umeå, Länsbiblioteket i Västerbotten, Svensk Biblioteksforening, Svensk Biblioteksforening – regionforening Västerbotten, Umeå stadsbibliotek och Umeå universitetsbibliotek.

Kontaktperson: Anna Swärd Bergström, anna.sward.bergstrom@ub.umu.se

15 april, 2013, WTC, Stockholm

Nationell konferens om fjärrlån, resursdelning och referensarbete

Välkomna till en heldag på temat effektivisering, teknikstöd och mediesamarbete.

Boka redan nu i era almanackor! Vi återkommer med mer information kring programmet.

Arr: Kungl. biblioteket, Lånecentralen i Umeå, Regionbibliotek Stockholm och Stockholms universitetsbibliotek

15–17 maj, 2013, Conventum, Örebro

Biblioteksdagarna 2013

Välkommen till årets Biblioteksdagarna i samarbete med biblioteken i Örebro! Biblioteksdagarna är konferensen som omvärldsspanar och blickar framåt. Under dagarna får du tillfälle att lyfta blicken och sätta in din verksamhet och dina arbetsuppgifter i ett större sammanhang.

Biblioteksdagarna är bibliotekens branschdag och en konferens för alla sorters bibliotek. På Biblioteksdagarna får du möjlighet att träffa kollegor med andra erfarenheter än dina. Biblioteksdagarna skapar möten över gränser. Svenska och internationella storföre-

läsare varvas med after speech-tillfällen och seminarier. Nytt för i år är att dagarna erbjuder tydligare "spår". Ett spår lyfter fram ämnen som är aktuella för forskningsbibliotek, ett annat är inriktat på folkbiblioteksfrågor. Parallellt med dessa löper ett omvärldsspår som erbjuder seminarier med utåtblickande inriktning.

Svensk Biblioteksforening arbetar för att synliggöra biblioteken och det gör vi utifrån fem perspektiv: kunskap och lärande, kultur och upplevelser, inspiration och utveckling, demokrati och informationsfrihet samt fristad och gemenskap. De fem perspektiven bildar strukturen för torsdag och fredag, 16–17 maj.

Föreningens årskonferens är onsdag 15 maj med seminarier och årsmöte. Konferensen fortsätter med Biblioteksdagarna, 16–17 maj. Torsdag 16 maj blir det stor fest på Örebro universitetsbibliotek. Som vanligt erbjuds studiebesök och i år kommer det att finnas mer tid för nätverkande än tidigare.

Mer information kommer på föreningens webbplats.

13–14 juni, 2013, Karlskrona

17th International Conference on Electronic Publishing

Mining the Digital Information Networks
The main theme of the 17th International Conference on Electronic Publishing (ELPUB) will be extracting and processing data from the vast wealth of digital publishing and the ways to use and reuse this information in innovative social contexts in a sustainable way. We will bring together researchers and practitioners to discuss data mining, digital publishing and social networks along with their implications for scholarly communication, information services, e-learning, e-businesses, the cultural heritage sector, digital libraries and other areas where electronic publishing is imperative.
Värd: Blekinge Tekniska högskola
Mer information: www.elpub.net

Gilla oss på Facebook!

Följ vad som händer i föreningen och var med och diskutera, gilla Svensk Biblioteksforening. På Twitter heter vi @SvBib och BBL twitterar nyheter från @biblioteksbladet.

VI ÄR PÅ GÅNG

BIBLIOTEKS- DAGARNA 2013

BOKA IN 15-17 MAJ

VÄLKOMMEN TILL
BIBLIOTEKENS
BRANSCHDAGAR
I ÖREBRO!
#bibldag13

SVENSK
BIBLIOTEKSFÖRENING
www.biblioteksforeningen.org

God 24/7 Jul • & en 24/7 önskan från oss! Må alla våra dagar bli 24/7

Ursäkta att vi har snöat in på 24/7 men det är en sån bra idé att ha biblioteket tillgängligt överallt dygnet runt. Vi önskar att Tomten ger alla på vår jord ett bibliotek var.

